



# ADALET

Qurucusu:  
Adil Minbaşiyev

İctimai-siyasi, hüquq qəzeti

Qəzet 1990-cı illin  
iyulundan çıxır

№ 12 (6105) 4 aprel 2025-ci il

Qiyməti 40 qəpik

## Prezident sülh müqaviləsinin şərtlərini açıqladı

**Ərdoğan:** "Türkiyə Azərbaycanda  
sülhə və təhlükəsizliyə  
önəmli töhfə verir"

Türkiyə Azərbaycanda sülhə  
və təhlükəsizliyə önəmli töhfə  
verir.

Adalet.az xəbər verir ki, bunu  
Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib  
Ərdoğan Çanaqqalada Amfibiya  
Korpusu Komandanlığının şəxsi  
heyətinə müraciətində deyib.

O bildirib ki, Türkiyə Suriya və  
İraqda terrorla mübarizə aparır:  
"Eyni zamanda biz Albaniya, Livi-  
ya, Azərbaycan, Qətərdə sülh və  
təhlükəsizliyin təsis olunmasına  
töhfə veririk".



Bax:səh-2

**Elçin Əmirbəyov:**  
"Ermənistan konstitusiyasında  
dəyişiklik etməlidir"



"Ermənistan hökuməti  
öz konstitusiyasında dəyi-  
şiklik etməlidir".

Adalet.az xəbər verir ki,  
bunu Azərbaycan Prezidenti-  
nin xüsusi tapşırıqlar üzrə  
nümayəndəsi Elçin Əmirbə-  
yov "Agencia Brasil" agentli-  
yinə müsahibəsində deyib.

Onun sözlərinə görə, Azər-  
baycan və Ermənistan arasında davamlı sülhə nail olmaq-  
dan ötrü Ermənistan Konstitusiyasında düzəlişlər edilməli-  
dir.

**Aqil ABBAS**  
aqilabbas@rambler.ru



## CHP TÜRKİYƏNİ VƏ DÖVLƏTİNİ SATDI

İstanbulun bələdiyyə sədri  
Əkrəm İmamoğlu yolsuzluğa  
(korrupsiya), rüşvət və s. cina-  
yətlərə görə həbs edilib. Cəhən-  
nəmə gedən özünə yoldaş axtar-  
dığı kimi, 80-dən artıq bələdiyyə  
işçisini də özünü götürüb ki, Si-  
livridə "okey" oynamağa dost-  
tanışı olsun, darıxmasın.

CHP-nin sədri Özgür Özel də  
adamları itaətsizliyə çağıraraq, nü-  
mayişlərə çağıraraq və ən maraqlısı  
budur ki, xalqa müraciət edib ki,  
türk şirkətlərinin məhsullarını boykot etsinlər.

Eybi yox, bunu da keçmək olar. Ən pisi odur ki, ABS-a, Fransaya, İngiltərəyə, nə bi-  
lim daha hansı kərtənkələ dövlətlərə də müraciət göndərək ki, Türkiyəyə təzyiq etsinlər,  
sanksiyalar qoysunlar.

Vaxtilə, elə indi də bizim müxalifətdə də belə müraciətlər və bəyanatlar olurdu və  
olur.

Deməli, kreslonu dövlətdən də, Vətəndən də, xalqdan da üstün tutanlar var.

Bu, faciədir, öz dövlətinin, vətəninin və xalqının kürəyinə xəncər soxmaqdır.

Amma bu keçməz. Türkiyə möhtəşəm dövlətdir və Türkiyəni qarışdırmaq istəyənlər  
ulduza hürən köpəklərdir.



**İradə TUNCAY**  
iradetuncay@rambler.ru



## Dağ çəkən Təpə

Aprəl ayıdır... Amma elə bir aprəl ki... Elə yaz kimi aprəl... Ağaclar çiçəkləyib, ya-  
ğış da yağır hərdən... Xəbərləri dinləyənin kimiyyə televizorun qarşısında. Qulağım  
bəzi sözləri çalır... Folklənd-Malvin adaları deyir aparıcı... Hardasa okeandakı arxi-  
pelaq... Nəyimə lazımdı? "Cəhənnəmə olsun"- deyib keçəcək vaxtımdı. Özüm də  
yaz kimiyyə - 82-ci ilin aprəli axı...

\*\*\*

Bəşərin qardaşıdı müharibə. Lap əkiz qardaşı... Birləkdə doğulub-böyüyüblər ....  
... İnsan gəlib dünyaya - sevmək, yaratmaq, harmoniyada olmaq üçün dünya ilə...  
Amma doğulandan ağrıyla, itkiylə dostdu...

Bax:səh-3

### GÜNÜN LƏTİFƏSİ

Cavan tərbiyəçi otağa komp-  
yüter götürür.

Çətinliklə əyilib onu yere qo-  
yub uşaqlardan soruşur:

- Uşaqlar, deyin görüm,  
otaqda neçə kompüter var?

- Bir!

- Düzdür, -

tərbiyəçi çox çətinliklə ikinci  
sonra isə üçüncü kompüterini  
gətirir:

- İndi neçə kompüter oldu?

Bu vaxt müdirə otağa gəlib  
soruşur:

- Nə edirsən?

- Uşaqlara üçə qədər say-

maq öyrədirməm!

- Biz həmişə  
bunu alma ilə öyrədirik. Elə bil  
bunu sən də eləyə bilərdin!

- Axı kitabda kompüter ya-  
zılıb.

- Kitabın növbəti səhifəsində  
10-a qədər saymağı avtobus-  
larla öyrədiblər. Ümidvaram  
otağa avtobus götürməyə hazır-  
laşmışsın?

## Prezident sülh müqaviləsinin şərtlərini açıqladı



Bu günə qədər sülh müqaviləsinin mətni tam razılaşdırılıb, 17 paragrafdan ibarətdir. Azərbaycan burada hər hansı bir əlavə şərt irəli sürmür. Bizim şərtlərimiz Ermənistan üçün bəllidir, yenilik deyil. Bu şərtləri biz uzun müddət ərzində irəli sürürük. Ancaq Ermənistandan bu günə qədər hər hansı bir ciddi cavab almamışıq. Nədən ibarətdir bu? Birinci, ATƏT-in Minsk qrupu ləğv edilmişdir.

Adalet.az xəbər verir ki, bu fikirləri Prezident İlham Əliyev Almaniya Prezidenti Frank-Valter Ştaynmayer ilə mətbuata bəyanatında söyləyib.

Dövlətimizin başçısı əlavə edib: "İkinci məsələ Ermənistanın konstitusiyası ilə bağlıdır. Ermənistan konstitusiyasında Ermənistan müstəqillik aktına istinad var. O konstitusiyanın tərkib hissəsidir. Orada isə Azərbaycanın hüquqi, tarixi ərazisi Ermənistanla birləşməsi haqqında müddəa var və bu, bizə qarşı açıq ərazi iddiası sayılır. Ona görə Ermənistan konstitusiyasından bu bəndin çıxarılması bizim legitim tələbimizdir. Bu iki şərt təmin olunandan sonra sülh müqaviləsinə imzalanmaq üçün heç bir maneə olmayacaq. Necə deyirlər, top Ermənistanın tərəfindədir. Əgər Ermənistan doğrudan da sülh müqaviləsinə imzalamayı istəyirsə, Azərbaycanın bu iki legitim şərtini qəbul etməlidir".

## Prezident: "Bərpaolunan enerji sahəsində Azərbaycanın çox böyük planları var"

Bərpaolunan enerji sahəsində, harada ki, Almaniya şirkətlərinin çox böyük təcrübəsi var, Azərbaycanın da çox böyük proqramı, planları var.

Adalet.az xəbər verir ki, bu fikri Prezident İlham Əliyev Almaniya Prezidenti Frank-Valter Ştaynmayer ilə mətbuata bəyanatında söyləyib.

"Biz xarici investorların sərmayəsi hesabına 2030-cu ilə qədər bərpaolunan enerji növlərinin istehsal gücünü 6 qıçqavata çatdırmaq fikrindəyik və bu, tam realdır. Bunun bir hissəsi Avropaya ixrac ediləcək", - deyərək dövlətimizin başçısı vurğulayıb.

## Dövlət başçısı:

### "Nəticələr bizi ruhlandırır"

"Mən tam əminəm ki, bu səfər bizim əlaqələrimizə yeni müsbət təkən verəcək".

Adalet.az xəbər verir ki, bu sözləri Prezident İlham Əliyev Almaniya Prezidenti Frank-Valter Ştaynmayer ilə mətbuata bəyanatında söyləyib.

Dövlətimizin başçısı qeyd edib: "İqtisadi sahədə əldə edilmiş nəticələr bizi təbii olaraq ruhlandırır. Çünki bu ilin yanvar-fevral ayların da bizim ticarət dövriyyəyimiz təxminən üç dəfə artıb".

## Almaniya Prezidenti: "Qarabağın Azərbaycan ərazisi olduğunu bilirik, tanıyıq"

Son illərdə Almaniya hökumətinin siyasətinə baxılsa, regiona çox balanslı münasibətin olduğunu görmək mümkündür.

Adalet.az xəbər verir ki, bunu Almaniya Federativ Respublikasının Prezidenti Frank-Valter Ştaynmayer Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevlə mətbuata birgə bəyanatda Qərbin torpaqları işğal altında olduğu dövrdə Azərbaycana münasibətdə ikili standartları ilə bağlı sualı cavablandırarkən bildi. Almaniya Prezidenti deyib ki, həssas məqamlara diqqətlə yanaşılıb: "Biz məsələlərə beynəlxalq hüquq normalarına uyğun münasibət bildirmişik. Biz Qarabağın Azərbaycan ərazisi olduğunu bilirik, tanıyıq".

# Əli Əsədov: "Zəngəzur dəhlizinin açılması Orta dəhlizin inkişafına təkən verəcək"

Azərbaycanın Baş naziri Əli Əsədov Çin Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin Beynəlxalq Əlaqələr Şöbəsinin müdiri Liu Ciançonun başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti ilə görüşüb.

Adalet.az xəbər verir ki, bu barədə Nazirlər Kabineti məlumat yayıb.

Görüşdə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin və Çinin Sədri Si Cinpinin siyasi iradəsi və birgə sözləri sayəsində iki ölkə arasında əlaqələrin yüksək inkişaf dinamikası nümayiş etdirməsinə

dən məmnunluq ifadə olunub. Ötən il dövlət başçıları tərəfindən "Azərbaycan Respublikası ilə Çin Xalq Respublikası arasında strateji tərəfdaşlığın qurulması haqqında Birgə Bəyannamə"nin qəbul edilməsinin dövlətlərə münasibətləri keyfiyyətcə yeni səviyyəyə qaldırdığı bildirilib.

Yeni Azərbaycan Partiyası ilə Çin Kommunist Partiyası arasında əməkdaşlığın səviyyəsi yüksək qiymətləndirilib, bu əməkdaşlığın iki ölkə arasında əlaqələrin inkişafı baxımından əhəmiyyəti vur-



ğulanıb. Görüşdə Azərbaycan-Çin qarşılıqlı faydalı tərəfdaşlığının gündəliyində duran aktual məsələlər və bir

sıra konkret istiqamətlər üzrə perspektivli layihələr nəzərdən keçirildi, həmçinin ticarət-iqtisadi, investisiya, yaşıl enerji, nəqliyyat-logistika, rəqəmsal inkişaf və innovativ texnologiyalar, mədəni-hümanitar, turizm sahələrində əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi ilə bağlı məsələlər müzakirə olundu.

Söhbət zamanı Baş nazir tərəfindən Orta dəhlizin bütövlükdə Avrasiya, o cümlədən Cənubi Qafqaz ölkələri üçün əhəmiyyəti qeyd edilib, Zəngəzur dəhlizinin açılmasının Orta dəhlizin inkişafına təkən verəcəyi vurğulanıb.

## Azərbaycan BMT-də mina qurbanları ilə bağlı xüsusi qətnamə irəli sürdü

Aprelin 1-də Cenevrə şəhərində Azərbaycanın təşəbbüsü və əsas həmmüəllifliyi ilə BMT-nin İnsan Hüquqları Şurası çərçivəsində mina qurbanlarının hüquqlarının müdafiəsini tələb edən xüsusi qətnamə layihəsi irəli sürüldü.

Bu barədə Adalet.az-a Xarici İşlər Nazirliyindən məlumat verilib.

Bildirilib ki, BMT-nin İnsan Hüquqları Şurasının (İHŞ) 58-ci sessiyası çərçivəsində "Minalar, insan hüquqları və ətraf mühitin deqradasiyası - mina qurbanlarına effektiv yardım" mövzusunda keçirilən yüksək səviyyəli tədbirdə qətnamə layihəsi barədə məlumat verilib.

Azərbaycanın BMT-nin Cenevrə Bölməsi nəzdindəki Daimi Nümayəndəliyi və Universal Rights Group (URG) beynəlxalq təşkilatı tərəfindən birgə təşkil olunmuş tədbir BMT-dəki daimi nümayəndəliklər, insan hüquqları sahəsindəki nüfuzlu qurum və ekspertlər, həmçinin



beynəlxalq media nümayəndələrinin iştirakı ilə keçirilib. Tədbirdə əsas məruzə ilə çıxış edən Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyinin Xüsusi tapşırıqlar üzrə səfiri Elşad İskəndərov Azərbaycanın əsas həmmüəllif qismində irəli sürüldüyü "Piyadalar əleyhinə minaların bütün insan hüquqlarından tam istifadə edilməsinə təsiri" adlı qətnamə layihəsinin BMT İnsan Hüquqları Şurasının gündəliyinə daxil olduğunu elan edib. Daha əvvəl mövzu üzrə ilk dəfə xüsusi hesabatın İHŞ-da təqdim

edildiyi, BMT-də bir sıra paralel tədbirlər və məsləhətləşmələr təşkil olunduğu, ötən il Azərbaycanın təşəbbüsü ilə İHŞ-nin 57-ci sessiyasında yayılmış Birgə bəyannamənin 65 ölkə tərəfindən dəstəkləndiyi diqqətə çatdırılıb.

Ermənistanın işğalı nəticəsində Azərbaycan torpaqlarının Avropada minalarla ən çox çirkənlənmiş ikinci ərazi olduğunu vurğulayan Elşad İskəndərov, post münaqişə dövründə 383 vətəndaşımızın mina partlayışında həyat və sağlamlıqlarının itirdiyini, ümumilikdə isə Azərbaycan

da 4 000 yaxın mina qurbanı olduğunu vurğulayıb. Tədbirdə çıxış edən qətnamənin həmmüəllifi Əlcəzairin, həmçinin Qambiyanın BMT Cenevrə Bölməsindəki Daimi nümayəndələri, BMT-nin İnsan Hüquqları Pozuntuları üzrə Məruzəçisi, səfir Yvette Stevens və digər nümayəndələr, minalarla mübarizə sahəsində beynəlxalq əməkdaşlıq imkanları, qarşılıqlı təcrübə mübadiləsi və mina qurbanlarına yardımın mümkün beynəlxalq mexanizmləri ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

Tədbir çərçivəsində çıxış edən hüquqşünas və Beynəlxalq İnsan Hüquqları Müşavirləri (IHRA) təşkilatının təsisçisi Ben Kit tərəfindən "Mina Ədaləti" (Campaign for Landmine Justice) kampaniyasının rəsmi təqdimatı da həyata keçirilib. Kampaniyanın başlıca məqsədi mina qurbanlarının hüquqlarının təmin edilməsi məqsədilə beynəlxalq Həmrəylik mexanizminin yaradılmasına nail olmaqdır.

## Bu uşaqların təhsil üzrə təminatları dəyişdi

Valideynlərini itirmiş, valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqların təhsil üzrə təminatları dəyişir.

Adalet.az-ın xəbərinə görə, bu, Prezident İlham Əliyevin təsdiqlədiyi "Valideynlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqların sosial müdafiəsi haqqında" qanuna dəyişikliklə eyni tapıb.

İndiyə qədər qüvvədə olan qanuna əsasən, valideynlərini itirmiş, valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqlar, habelə onların arasından olan şəxslər ümumi təhsil, peşə və orta ixtisas təhsili, ali təhsil müəssisələrini bitirdikləri zaman müvafiq icra hakimiyyəti orqanının təsdiq etdiyi qaydada mövsümi paltar və ayaqqabı, habelə respublika üzrə orta əmək haqqının iki misindən az olmamaqla bərdəfəlik pul vəsaiti ilə təmin olunurlar.

Yeni qanuna əsasən, təminat müəyyənləşdirilən məbləğdə bərdəfəlik müavinət formasında olacaq.

Başqa sözlə, valideynlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqlar, habelə onların arasından olan şəxslər ümumi təhsil, peşə təhsili, orta ixtisas təhsili və ali təhsil müəssisələrini bitirdikləri zaman onlara müvafiq təhsil müəssisəsi tərəfindən müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqanın (qurumun) müəyyən etdiyi məbləğdə bərdəfəlik müavinət ödəniləcək.

Qanun qüvvəyə mindiyi tarixədək təhsil müəssisələrini bitirən valideynlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqlara, habelə onların arasından olan şəxslərə şamil olunmayacaq.

## Kallas: "Al Rusiyaya qarşı 17-ci sanksiyalar paketini müzakirə edir"

Al ölkələri artıq Rusiyaya qarşı 17-ci sanksiyalar paketini müzakirə edirlər.

Adalet.az xəbər verir ki, bunu Avropa diplomatiyasının rəhbəri Kaya Kallas Avropa Parlamentinin üzvləri qarşısında çıxışı zamanı deyib.

"Biz bu yaxınlarda Rusiyaya təzyiqli saxlamaq üçün 16-cı sanksiyalar paketini təsdiq etdik. Hazırda 17-ci paket müzakirə edirik və bunun bizə lazım olduğunu dair artıq aydın konsensus var", - Kallas bildirdi.

Xatırladaq ki, martın 31-də altı Avropa ölkəsi yeni anti-Rusiya sanksiyaları tətbiq etməyə hazır olduqlarını bəyan ediblər.

Al diplomatiyasının rəhbəri Kaya Kallas və Almaniya, Polşa, Fransa, Böyük Britaniya, İspaniya və İtaliya Xarici İşlər nazirliklərinin rəhbərlərinin birgə bəyanatından məlum olduğu kimi, Rusiyaya qarşı sanksiyaların genişləndirmək niyyətindədir.



## Aqil Abbas: "İki ildən sonra Ağdama köçəcəm"



**Aprelin 1-də Milli Məclisin III, VI, VII və VIII çağırış deputatı, Yazıcılar Birliyinin üzvü Aqil Abbasın 72 tamam olub. Aqil Abbas 1953-cü il aprelin 1-də Ağdamda dünyaya göz açıb.**

Adalet.az xəbər verir ki, Modern.az-ın əməkdaşı 72 yaşlı Aqil Abbasla həmsəhbət olub.

Müsahibimiz bildirib ki, o, heç vaxt təmtəraqlı ad günü keçirmir:

"4 ildir ki, ad günümde Ağdamda oluram. Dünnən də Ağdamdaydım, Bakıya yeni gəlmişəm. Böyük məclis qurmağı xoşlamıram. Amma ailəmlə bir yerdə ad günümü təbii ki, qeyd

edəcəm. Nəvələrim başıma yığılaçaq".

Deputat qeyd edib ki, iki ildən sonra Ağdama köçəcəm:

"Allah ömür versə, iki ildən sonra Ağdama köçəcəyəm. Yeni köç olan kimi möhtərəm Prezidentimdən xahiş edəcəm, xanıma qoltuğuma vurub Ağdama yerləşəcəm".

Aqil Abbas gülüş günündə dünyaya gəlməsinin yaradılıcısına təsirindən danışdı:

"Mən də yumorlu adamam, bəlkə də bu, aprelin 1-də dünyaya gəlməyimlə bağlıdır. Yazılarımda yumor var. Mirzə Cəlilin məktəbini keçmişəm. Ən ciddi əsərlərimdə də bir yumor hiss olunur. "Dolu" romanımda da yumora rast gəlmək olar.

Yeni filmin senarisini yazıb verməşəm Mədəniyyət Nazirliyinə, qəbul edilib. Ad şərti olaraq "Dolu 2"dir, amma bunu deyisə də bilirik. Əsərlər, povestlər üzərində işləyirəm. Xatirələrimi povest kimi yazmağı xoşlayıram. Xüsusən Ağdamla bağlı son yazılarımda bu qəbildəndir. Bunları toplayıb kitab halında da çap etdirəcəm".

## KLUBLARIN NƏZƏRİNƏ: ADDAININ QİYMƏTİ BAHALAŞDI



Bu yaxınlarda qəzetimizdə belə bir məlumat yazmışdıq ki, "Qarabağ"ın futbolçusu Addaini klub satır. Onu kim alsa üstündə 200 min manat pul verir.

İndi məlumat almışıq ki, "Araz-Naxçıvan"la Kubok oyunundan sonra klub Addainin transfer qiymətini bahalaşdırıb. Hansı klub götürsə "Qarabağ" üstündə 300 min manat pul verəcək.

## İTDƏN SORUŞDULAR

ki, niyə hürürsən?

Dedi:

- Qorxutmaq üçün.

- Bəs, quyruğun niyə əsir?

- Qorxduğum üçün!

İndi Ermənistan həmin itin vəziyyətindədi.



## İNSANLARIN, XÜSUSİLƏ DƏ UŞAQLARIN QIRILMASINI İSTƏMİRƏM



Təxminən bu sözləri ABŞ-ın yeni prezidenti Tramp deyib. Humanizmdir.

Amma Qəzzada, içində uşaqlar və qadınlar da olmaqla, 60 min dinc əhali qırılıb, bir 70 mini də yaralıdır, şəhər də keçmiş, yeni işğal zamanı Ağdamın günündədi.

Çox təəssüf ki, bu barədə bir kəlmə də danışmayıb. Daha sərt yazardım, yazmıram. ABŞ üçün aftafa gözdirenlərdən qorxuram.

## Çinin lideri "9 mayda" Moskvağa gələcək

Çin Xalq Respublikasının sədri Si Tsinpin, mayın 9-da Böyük Vətən Müharibəsinin 80 illiyi ilə əlaqədar keçiriləcək paradada iştirak etmək üçün Moskvağa gələcək.

Bu barədə məlumat verən RF-sı xarici işlər nazirliyinin rəsmi nümayəndəsi Mariya Zaxarova bildirib ki, RF-sının prezidenti Vladimir Putin, ÇXR-nın xarici işlər naziri Van İ ilə görüşdə, Si Tsinpini 9 May bayramında iştirak edəcəyini gözləyir. "Qələbə yubileyi sadəcə protokol hissə deyil, bu dünyada baş verən dəyişiklər fonunda fəvqaladə hadisədir"-deyə rusiyalı diplomat "Sputnik" radiosuna müsahibəsində bildirib.

"Biz bu yubileyi Çinlə birlikdə keçirəcəyik, ÇXR-nın sədri bizə qonaq gələcək"- deyə Zaxarova xüsusi vurğulayıb.

Rüstəm Hacıyev

# Dağ çəkən Təpə

**Aprel ayıdır... Amma elə bir aprel ki... Elə yaz kimi aprel... Ağaclar çiçəkləyib, yağış da yağır hərdən... Xəbərləri dinləyən kimiyəm televizorun qarşısında. Qulağım bəzi sözləri çalır... Folklend-Malvin adaları deyir aparıcı... Hardsa okeandakı arxipelaq... Nəyimə lazımdı? "Cəhənnəmə olsun"- deyib keçəcək vaxtımdı. Özüm də yaz kimiyəm - 82-ci ilin apreli axı...**

\*\*\*

Bəşərin qardaşdı müharibə. Lap əkiz qardaşı... Birlikdə doğulub-böyüyüblər .... İnsan gəlib dünyaya - sevmək, yaratmaq, harmoniyada olmaq üçün dünya ilə... Amma doğulandan ağrıyla, itkiylə dostdu...

Yaşadığı məkanı çəpərləyəndən, kəndarını bəlli edəndən savaşır insan . Bunu yaşasa da dərk edə bilmir. Məşhur şəirdə deyildiyi kimi: əvə vəl daş atıb yarıcıpaq, qədim insan... Niyə atıb? Sərhədi geniş olsun deyə? Bu gen dünyada bir az o yan-bir az bu yan artıq olacaq? Bu bir az üçün 100 illik müharibələr də olub, üç gün çəkəni də...

Hərbə blits-kriq terminini var. Sürətli müharibə... İldırım sürətli müharibə. İlk dəfə almanlar istifadə edib bu termindən. Anlamı budur ki, düşmən zərbələrdən özünə gələncən, səfərbər olunan sən vurub keçirsən bütün maneələri... Günlər, həftələr, aylar ərzində olmalıdı... İkinci Dünya Müharibəsində Fransanın işğalı 44 gün, Polşanın işğalı 36 sutka çəkmişdi... Uğurlu əməliyyatlar...

\*\*\*

82-ci ilin apreli Britaniya öz sahillerindən 13 min kilometr uzaqda yerləşən, Argentinaya isə 400 kilometr məsafədə olan Folklend adalarına desant çıxarır. Səbəb isə Argentinanın adalara iddia edərək ora qoşun tökməsidir. Konfliktin tarixi bir əsr əvvələ dayansa da savaş məhz 1982-ci ilin apreli başlayır. Tarixi ədalətsizliyə son vermək istəyir Argentina. Axı onların bu adalar... Təbii ki, ingilislər belə düşünür... Dünya iqtisadi böhran içindədi. Hər iki ölkədə narazılıq artmaqdadı və sadalamadığımız bir çox səbəblər də var bunun içində. İlk günlər dünya konfliktə sakit izləyir - BMT həmişəki kimi qətnə qəbul edir, tərəfləri sülhə dəvət edir. Amma tərəf deyəndə Böyük Britaniyanı fikirləşsək, onda BMT qətnəməsinin nə qədər dəyəri ola bilər ki?!

\*\*\*

Adanı Britaniya qarnizonunun əlindən alan argentinallılar ilk günlər eyniyayaya qapılırlar. Güman edirlər ki, artıq Britaniyanın dünya siyasətində əvəli nüfuzu yoxdu... Amma unudum deyəm ki, həmin vaxt baş nazir Marqaret Tetçer idi axı... Hikkəli xanım öz ölkəsinin prestijini yerə vura bilərdi. Donanma və aviasiya artıq adalara yaxınlaşmaqda idi. Adaların blokadası başlayırdı. İlk olaraq ingilislərin sualtı qayığı Argentinanın kreyserini batırır - 323 dənizçi həlak olur gəmidə. Bu şərtlər daxilində dənizdə uğur qazana bilməyəcəyini anlayan argentinallılar aviasiyaya üstünlük verirlər. Elə fikirləşirlər ki, aviasiya zərbələri, insan itkisinin çoxluğu Britaniyanı geri çəkilməyə məcbur edəcək... Bu düşüncəyə ancaq gülmək olar. İnsan itkisi haqqında düşünen ölkə dünyanın yarısını fəth edə bilməzdə... İyunun sonuna qədər davam edir bu qeyri-bərabər savaş...74 gün ... Nəticə isə...

\*\*\*

Adalar üzərində Böyük Britaniyanın hakimiyyəti qeyd-şərtsiz təsdiq olunur (qarşı tərəf narazı olsa da).

\*\*\*

İtkilər - Böyük Britaniya: 248 əsgər həlak olur, 2 frəqat, 2 esminets, 1 desant gəmisi, 1 desant kateri, 1 konteyner daşıyan batırılır, 34 təyyarə və vertolyot vurulur.

\*\*\*

Argentina: 649 nəfər həlak olur (19 pilot), 11 minə yaxın əsir düşür (minalanmış sahələri təmizləmək üçün əsirlərdən istifadə olunur), 1 kreyser, 1 sualtı qayıq, 1 gözətçi qayığı, 4 nəqliyyat

gəmisi, 1balıqçı trauleri batırılır, 22 hücumçu, 11 qırıcı təyyarə vurulur (ümumilikdə 100-dən çox təyyarə və vertolyot. Demək olar ki aviaparkın hamısı).

\*\*\*

1982-ci ilin oktyabrında Londonda parad keçirilir. Tetçer qələbəsini qeyd edir. O, öz yüksəkliyini vətəndən 13 min kilometr uzaqlıqda olan bir adada fəth etmişdi. Özü orda olmasa da... Argentinallıların isə mənəliyi tapdılar... 2014-cü ilin oktyabrında Argentinada çəkiliş edən Britaniya televiziya proqramı qrupuna Folklend müharibəsi veteranları hücum edirlər, əzilmiş heysiyyətlərinə toxunduqları üçün. Jurnalistləri polis konvoyu ilə ölkədən çıxarıb Çili sərhədinə ötürürlər...

\*\*\*

Tarixçilərin yazdığına inansaq, İkinci Dünya Müharibəsindən sonra yeganə savaşdı ki , hərbi-dəniz qüvvələrinin irimiqyaslı hücumu savaşın nəticəsinə həll edib.Və burda bir çox hərbi ilklər də olub...

Və yaxşı yadımdadı, 1982-ci ilin iyununda İspaniyada dünya çempionatı keçirilirdi futbol üzrə. Həmin çempionat Maradonanın ulduz saatının başlanğıcı idi. Və Argentina millisinin futbolçularından birinin qardaşı Folklend adalarında həlak olmuşdu. Çıxdı amma meydana, öz oyununu oynadı... Tale başqa oyun oynasa da...

1986-cı ilin iyununda Maradona "əsrin qolu" adlanan bir qol vurur yumruğuyla ingilis komandasının qapısına - el ilə vurulsa da qolu sayırlar. Maradona "bu Tanrının əliydi"- deyir... Çox illər sonra isə Folklend məğlubiyyətinin revanşı adlandırılır...

\*\*\*

Müharibə haqqında söz demək haqqını qanlı səngərlərdə qazanmış savaş müxbirlərinin yazdıqlarını oxudum təkrar.Tolstoyun, Heminqueyinin, Ekzüperinin... Tolstoy deyir ki, insanlar görüşəndə bir birinə "salam olsun " (mir vam) deyirlər. Müharibə yaranısa, insan təbiətinə zidd bir şeydi... Ekzüperi deyir ki, ev üçün ölmək olar, içindəki əşyalar və divarlara görə yox... Məbəd üçün ölmək olar, daşlar üçün yox... Xalq uğrunda ölmək olar, kütlə uğrunda yox... Heminquey isə deyir ki, savaş vaxtı yalan danışmaq ehtiyacı yaranır... Yarandıbsa, bunu tez və gözəl təqdim etmək lazımdır... Yenə Heminqueyden: "O zaman ki insanlar öz torpaqlarını işğalçılardan azad etmək üçün döyüşürlər, o zaman ki həmin insanlar sənin dostlarındı - köhnə, ya da təzə və sən bilirsən ki, hücum hardan olub, cavab hardan gəlib, silahsız, əliyalın insanların ölüm-qalım savaş necə olub - anlayırsan. Anlayırsan ki, müharibədən dəhşətli də nəse var. Qorxaqlıq daha dəhşətlidi, xəyanət daha dəhşətlidi, eqoizm daha dəhşətlidi".

\*\*\*

Yazıçı kimi deyiblər bu sözləri, amma vətəndaş kimi döyüşüblər... Gündəlik yazarlar savaş banal hadisəyə çevirməyə cəhd edir bəzən. 19 yaşlı bir gəncin tələpklü məqamlarda məsuliyyət hissini anlaya bilmir. Ordunu, ordakı insanları, ordu həyatını sevməyi bacarmır... 1941-1945-ci il müharibəsində orduya gedən yüz nəfərdən ancaq üçü salamat qayıda bilmişdi...Mən də istədim ki, güllələr yox, güllər açılsın... Aprel aprel kimi gəlsin... İnsanlar da öz yaşlarının baharını yaşasın...Əgər buna imkan vermirlərsə, necə olsun bəs? Əcəl zəngi çalınırsa, necə olsun? Əlvida, silah-deməyə tələsməyə, irəliddə yeni döyüşlər gözləyir bizi... Bitməmiş müharibə və formalaşmamış insan cəmiyyəti.

...Sevmədim mən bu uzun illəri. Yeni illər onuz da uzun olur da, amma fevral ki, 29 gün oldu - mən əzəl gündən itkilər haqqında düşünməyə başlayıram. Belə bir takıntım var.....

\*\*\*

...Bir Təpə hamımızın üstündən yüksəlib Dağa dönür... Dağ çəkən Təpə... Və savaş Vətən müharibəsinə döndərə bilir...

Yazının arxivindən  
15-04-2016

# ALA, YE, DUDA!

Rusiya Ukraynaya "Oreşnik" raketini atandan sonra digər NATO dövlətlərinin başçıları kimi özünü batıran Polşa prezidenti Duda gəlib Ermənistanın Göyçə gölündə şalvarını yumağa, sonra da qoşulub Avropadan gəlmiş missionerlərə gəlib bizim sərhədə. Əlinə durbin götürüb bizim ərazilərə baxıb.

"26-lar" filmində belə bir yer var. İngilislər gəlirlər Bakıya, gəmidən töküləndə ingilis eşşəklərinin əsgərlərdən çox olduğunu görüb Şahbazovu gülmək tutur. Dönüb yanındakı erməni milyonçusuna deyir:



- Ədə, bunların dördəyaxılıqları ikiyaxılıqlarından çoxdur ki. Dirsəyimi ye!

İndi bu ikiyaxılıqlı missionerlər, əslində casuslar, başda Polşa prezidenti Duda olmaqla bizim ərazilərə baxanda gerek bizim əsgərlər də Duda "Dirsəyimi ye" deməyirdilər, ayrı şey yazacaqdım, oxucular-dan ayıbdı, bir az mədəni formada yazıram, baş barmaqlarını iki barmaqlarının arasından çıxarıb göstərdirdilər Duda və deyirdilər ki:

- Ala, ye!

Təəssüf ki, əsgərlərimizin mədəniyyəti buna yol vermir. Onsuz da 44 günlük müharibədə Müzəffər Ordumuz həm Ermənistanı, həm də onun arxasında duran Avropa dövlətlərini, eləcə də Fransanı elə gözəl və möhkəm yedirdirdilər ki, hələ də cırılırlar.

Qaldı Duda, darıxmasın, tezliklə Rusiya Ukraynaya atdığı "Oreşnik" raketlərini onlara da yedirdəcək.

Görən, onda Paşinyan Polşaya gedib əlinə durbin götürüb Kalininqrada baxa biləcəkmi?

Nə isə, at gəldi örkən apardı, Duda da gəlib Ermənistanı çarığ apardı.

## Ekspert: "Bu maaşla nə elmi fəaliyyət, nə də normal yaşam mümkündür"

"Statistik göstəricilər sübut edir ki, ölkəmizdə elmin inkişafı ciddi şəkildə dayanıqsızdır və sistemli problemlərə qarşı-qarşıyadır".

Adalet.az xəbər verir ki, bunu təhsil eksperti Kamran Əsədov deyib. O bildirib ki, Azərbaycanda elmi tədqiqatların maliyyələşdirilməsində əsas yük hələ də dövlət büdcəsinin üzərindədir:

"2024-cü ilin dövlət büdcəsində elmi tədqiqatlara ayrılan vəsait 95 milyon manat təşkil edib. Bu ümumi büdcənin cəmi 0.5%-i deməkdir. Avropa İttifaqı ölkələri elmə orta hesabla 2-3% arası vəsait ayırırlar. İsrail bu rəqəmi 4.9%-ə, Cənubi Koreya isə 4.6%-ə çatdırıb. Yəni, inkişaf etmiş ölkələr elmi strateji sahə kimi görür, biz isə hələ də onu simvolik səviyyədə dəstəkləyirik.

Digər böyük problem elmi kadrların sosial rifahıdır. Elmi-tədqiqat institutlarında çalışan alimlərin orta aylıq maaşı 400-600 manat arasında dəyişir.

Bu maaşla nə elmi fəaliyyət mümkündür, nə də normal yaşam. Gənclərin elmə maraq göstərməməsinin əsas səbəblərindən biri də budur. Onlar elmə yox daha gəlirlili sahələrə yönəliirlər".

Ekspert qeyd edib ki, Azərbaycanda fəlsəfə doktoru və elmlər doktoru elmi dərəcəsi olanların sayı son illər artsa da, bu artım daha çox formalıdır: "Keyfiyyətli tədqiqat işi aparacaq alimlərin sayı çox azdır. Bunun bir səbəbi də elmdə hökm sürən məmurlaşma və qapalı struktur sistemidir. Gənc alimlər meydan verilmir, təşəbbüslər dəstəklənmir, elmi layihələr isə çox zaman ya formal şəkildə bölüşdürülür ya da inzibati əngəllərlə qarşılaşır. Elmi mühitdə məmur düşüncəsi hökm sürdükçə orada yaradıcı tədqiqat ruhu ola bilməz. Hökumət son illərdə müəyyən addımlar atıb. "Elm haqqında qanun" qəbul edilib, elmi fəaliyyətlərin maliyyələşdirilməsi üçün yeni fondlar yaradılıb. Lakin bu addımlar hələ ki, nəticə verməyib. Əgər bu siyasət real islahatla müşayiət olunmazsa, sadəcə qanun və fond yaratmaqla elmi inkişaf etdirmək mümkün olmayacaq. Bu gün elm adamları üçün deyiliklik lazımdır".

# Ermənilərin "artsaxlılar"a nifrəti pik həddə: "Qorxaqlar..."

Məlumdur ki, 2023-cü ildə Qarabağı könüllü tərk edən ermənilərə qarşı Ermənistanın münasibət bir-mənəli deyildi. Paşinyan hökuməti ilə açıq-aşkar birləşən və ya ən azı bu hakimiyyətin tərəfdarları olan çox konkret şəxslər, dairələr Qarabağı ermənilərə qarşı nifrət və düşmənçilik təbliğatı ilə seçildirdi. Hazırda bu nifrət Ermənistanın pik həddədir.

Adalet.az xəbər verir ki, müxalifətə məxsus "Ermənistan" blokunun üzvü Niko Hovhannisiyanın "Facebook"dakı paylaşımı da bunu təsdiq edir: "Ermənistanın Artsax xalqına nifrət pik həddə çatıb və bütün bunlara görə hökumət günahkardır". Bu, planlı "təbliğat"dır, bu, ardıcıl heyata keçirilən, böyük miqyaslı çatan, zorakılıqla müşayiət olunan proqramdır. Bu, maliyyə, psixoloji və fiziki təzyiqlərlə heyata keçirilir. Onun tərəfdarlarının sosial şəbəkələrdə göstərdiyi təzyiqlər və vitriol xaricdə həm hüquqi, həm siyasi, həm də sivil formada heyata keçirilir. Bütün bunlar maliyyə-iqtisadi sahədə özünü açıq şəkildə göstərir:



40+10, bu da onların itirdikləri ilə müqayisədə bir qədər (ifadəsini bağışlayın) aşağılayıcıdır. İnsanları vətəndən, evindən, torpağından, suyundan məhrum edib, ac qoyub, qırıqlar, indi də döyürlər. Buna son qoymaq lazımdır, bu məsələni həll etmək lazımdır və fərqi yoxdur, yaxşı və pis Artsaxlılar, yaxşı və pis İrəvanlılar, Vanadzorlular, Aparanlılar, Kiyavanlılar və sonra yanğı başlandı siz də Artsaxlı və Artsaxlıları xatırlamalısınız və onları yalnız yaxşı tərəfdən tanımalıyıq.

Ermənistanın "artsax vətəndaşlarının hüquqlarını müdafiə şurası" bəyanatı yayıb: "Hörmətli me-

dia nümayəndələri, Artsax Xalqının Hüquqlarını Müdafiə Şurasının martın 29-da keçirilən böyük mitinqindən sonra biz Artsax xalqına qarşı nifrət nitqinin həyəcan verici artımını narahatlıqla qeyd edirik.

Xüsusilə də, bu hadisələrin böyük əksəriyyətinin icimai şərhlərdə baş verməsi narahatedicidir.

Sizi çağırırıq:

1. Dərhal nəşrlərə sosial şəbəkələrdə şərhlərin mədəniyyətini gücləndirin.
2. Nifrət nitqi olan bütün şərhləri gecikmədən silin.
3. Əgər bu mümkün deyilsə, şərh funksiyasını müvəqqəti olaraq bağlayın.

Əntiqə Rəşid

"Naxçıvandan Qarsa səyahət müddəti 85 dəqiqəyə endirəcəyini nəzərdə tutan Türkiyənin Azərbaycanla birləşdirəcək Qars-İğdır-Naxçıvan dəmir yolu layihəsi artıq icra mərhələsindədir".

Adalet.az xəbər verir ki, bunu "Report"ın açıqlamasında layihə rəhbəri Osman Beserek bildirib.

Onun sözlərinə görə, gələcəkdə Bakı-Tbilisi-Qars (BTQ) dəmir yolu xətti ilə inteqrasiya olunması planlaşdırılan bu marşrut, Avropa və Asiya arasında ticarət əlaqələrini genişləndirəcək, beynəlxalq yük daşımalarda

edilir. Burada işlər sürətlə davam edir və yekunlaşdıqdan sonra dəmir yolu xəttinin tikintisinə start veriləcək".

Layihə rəhbəri əlavə edib ki, layihə tam elektrikləşdirilmiş və siqnallaşdırılmış ikizolaqlı dəmir yolu xəttini əhatə edir və 5 il ərzində tamamlanması planlaşdırılır. Layihə çərçivəsində 3 viyadük inşa ediləcək (ümumi uzunluğu təxminən 2 800 metr), 5 tunel tikiləcək (ümumi uzunluğu 11,3 km), 10 körpü, 480 menfez, 145 alt keçid, 27 üst keçid, 19 açılıb-bağlanan keçid inşa olunacaq. Bununla yanaşı, bir çox ərazidə torpaq möhkəmlən-

## Layihə rəhbəri: "Bu dəmir yolu Zəngəzur dəhlizinin bir hissəsidir"



yeni perspektivlər yaradacaq: "Layihənin icrası beynəlxalq ticarət və logistika sahəsində mühüm dönüş nöqtəsi hesab olunur".

O. Beserek vurğulayıb ki, bu marşrut mövcud BTQ dəmir yolu xəttinə alternativ kimi nəzərdə tutulub və Orta Asiya ilə Avropa arasında sənişin daşımalarının müddətini 18 gündən 12 günə endirəcək. Onun sözlərinə görə, layihə çərçivəsində Türkiyə ərazisində 5 stansiya inşa ediləcək: Dığor, Tuzluca, İğdır, Aralıq və Dilucu: "Əlavə stansiyaların tikintisi ilə bağlı təkliflər hazırlanır. Hazırda əsas işlər İğdır şəhərində aparılır".

O bildirib ki, Qars-İğdır-Naxçıvan dəmir yolu xəttinin uzunluğu 224 kilometrə yaxın olacaq: "Tikinti üçün bir neçə baza qurulacaq, onlardan biri artıq İğdır şəhərində inşa

dirmə və qazma-doldurma işləri aparılacaq: "Qars-İğdır-Naxçıvan dəmir yolu Zəngəzur dəhlizinin bir hissəsidir və yalnız Türkiyə ilə Azərbaycanı birləşdirməklə kifayətlənmir, eyni zamanda global nəqliyyat və ticarət marşrutlarının əsas arteriyalarından birinə çevrilecək".

O. Beserek qeyd edib ki, Qars-İğdır-Dilucu layihəsinin davamı olaraq Naxçıvan bölgəsində Vəli Dağı və Ordubad arasında mövcud olan 177 km-lik dəmir yolu xətti yeni-dən qurulacaq: "Hazırda təkzolaqlı olan bu xəttin ikizolaqlıya çevrilməsi nəzərdə tutulub. Daha sonra Zəngəzur dəhlizində sıfırdan 45 km-lik yeni bir dəmir yolu xətti inşa ediləcək. Bundan əlavə, Ağbend-Füzuli-Horadiz xəttində 110 km-lik marşrutun 85 km-i artıq tamamlandı və tikinti işləri davam edir. Artıq Horadiz-Bakı xətti fəaliyyət göstərir, bu isə layihənin Azərbaycanın əsas nəqliyyat şəbəkəsinə birbaşa inteqrasiyasını təmin edəcək".

Onun sözlərinə görə, Qars-İğdır-Naxçıvan dəmir yolu xətti istifadəyə verildikdən sonra burada saatda 160 km sürətlə hərəkət edən qatarlar işləyəcək: "Beləliklə, bu qatarlar tək-cə Azərbaycan və Türkiyə arasında ticarət yükünü deyil, həm də insanların ümidini və global bazarların ehtiyaclarını daşıyacaq".

## Peskov: Rusiya və ABŞ Rusiya-Ukrayna münaqişəsinin həlli üzrə çalışır



Moskva və Vaşinqton Rusiya-Ukrayna münaqişəsinin həlli ilə bağlı bəzi ideyaların həyata keçirilməsi üzərində işləyirlər, lakin hələlik konkretlik yoxdur.

Adalet.az-ın Rusiya mətbuatına istinadən verdiyi məlumata görə, bu barədə Rusiya prezidentinin mətbuat katibi Dmitri Peskov bildirib.

"Biz Ukrayna nizamlaşdırılması ilə bağlı bəzi ideyaların həyata keçirilməsi üzərində işləyirik. İş gedir, hələlik sizə məlumat verə bilməyimiz və verməli olduğumuz heç bir informasiya, konkretlik yoxdur. Bu, zamanlara ayrılan, maddənin mürəkkəbliyi ilə bağlı olan bir prosesdir", - o, brifinqdə deyib. Peskov həmçinin bildirib ki, Rusiya Prezidenti Vladimir Putin ABŞ lideri Donald Tramp ilə təmaslara tamamilə açıq olaraq qalmaqdadır. "Lazım gələrsə, onların söhbəti operativ şəkildə təşkil olunacaq", - o əlavə edib. Kreml nümayəndəsi onu da vurğulayıb ki, Putinin qrafikində Tramp ilə yeni telefon danışıqları nəzərdə tutulmayıb.

# Sahibsiz heyvanlarla bağlı yeni qanun hazırlanması təklif olunur

"Son bir ildə təkcə Gəncə şəhərində 1200-dən çox it dişləmə hadisəsi üzrə təcili tibbi yardım xidmətinə müraciət edilib. Bu rəqəm sahibsiz heyvanların şəhər və rayonlarımızda yaratdığı təhlükəni açıq-aydın göstərir".

Adalet.az xəbər verir ki, bunu Milli Məclisin iclasında deputat Naqif Həmzəyev deyib.

O bildirib ki, sahibsiz heyvanların peyvənd edilməməsi və onlara tibbi yardımın göstərilməməsi nəticəsində quduzluq və digər xəstəliklərin yayılması riski artırmaqdadır.

"Problemi təsvir etmək üçün qeyd edirəm ki, şəhər və rayonlarımızda sahibsiz heyvanlar üçün sığınacaqlar mövcud deyil. Heyvanlar mütəmadi olaraq peyvənd edilmir və tibbi yardım almır. Şəhər və rayonların mərkəzi parklarında, küçələrində belə sahibsiz heyvanların sakinlər üçün ciddi problem yaratdığına şəxsən şahidlik etmişəm. Bu da sakinlərimizin sağlamlığı üçün ciddi təhlükə yaradır. Bu problemlərin həlli üçün bir neçə təklif irəli sürmək istərdim. Belə ki,



sahibsiz heyvanların təhlükəsizliyini təmin etmək və onların vəziyyətini yaxşılaşdırmaq üçün müvafiq qanunvericilikdəki boşluqları aradan qaldırılmalı, sahibsiz heyvanlar haqqında yeni qanun hazırlanmalıdır. Sahibsiz heyvanlar üçün müvafiq sığınacaqların yaradılması, onların təhlükəsiz şəkildə saxlanması üçün vacib addımdır. Bu sığınacaqlar heyvanların tibbi müayinəsi və müalicəsi üçün də istifadə oluna bilər. Sahibsiz heyvanların mütəmadi olaraq peyvənd edilməsi, xüsusilə quduzluq

əleyhinə peyvəndlərin icrası bu cür xəstəliklərin yayılmasının qarşısını ala bilər. Sahibsiz heyvanlara tibbi yardım göstərilməsi üçün mobil klinikaların təşkili, onların mütəmadi olaraq yoxlanılması və müalicəsi üçün faydalı ola bilər. Şəhər sakinləri arasında sahibsiz heyvanlara qarşı düzgün münasibətin təşviq edilməsi üçün maarifləndirmə kampaniyalarının keçirilməsi vacibdir. İnsanlara sahibsiz heyvanlarla necə davranmaq və onları qorumaq haqqında məlumat vermək məqsəduşdur. Həmçinin, sahibsiz heyvanların problemlərinin həlli üçün kifayət qədər vəsait ayrılmalıdır. Bu vəsaitlər sığınacaqların yaradılması, peyvənd proqramlarının icrası və tibbi yardımın göstərilməsi üçün istifadə olunmalıdır. Sahibsiz heyvanların problemləri ilə hansı qurumların məşğul olacağı dəqiqləşdirilməlidir və onların fəaliyyətləri əlaqələndirilməlidir".

Nicat

Rüstəm Hacıyev

## Ukraynanı «qumara» qoyublar...



Amerikalı siyasi şərhçi Con Varoli bəyan edib ki, ABŞ prezidenti Donald Tramp Ukraynada və ümumiyyətlə Avropada sülhə nail olmaq istəyirsə, münasibətin bitməsi istəməyən Avropa İttifaqını yerində oturtmalıdır.

Ekspertin fikircə, artıq "kollektiv Qərb" anlayışı yoxdur, yalnız Vaşinqtonla Brüssel arasında qarşıdurma var. "Əgər Donald Tramp həqiqətən Avropada sülh istəyirsə, onda ABŞ prezidentinin əsas vəzifəsi tərəfdaşlarını yerinə oturtmalıdır. "Avropa kimin "xozeyn" olduğunu yaddan çıxarmamalıdır." ABŞ həmişə NATO-nun "xozeyni" olub. Tramp Avropaya başa salmalıdır ki, Amerika ən başda durur"- deyə Varoli qeyd edib.

Əslində Ukraynanı Rusiyanın üstünə qaldıran və Avropanı da "xozeynlərinin" tapşırığını yerinə yetirməyə məcbur edən elə okeanın o tayındakı "tərəfdaşı" olub. Vaşinqtonun maraqlarına xidmət edən Avropa indi çıxılmaz vəziyyətlə qarşı-qarşıyadır. Çünki Rusiyanın Ukrayna üzərində qələbə qazanmaqla kifayətlənməyəcəyini yaxşı başa düşürlər.

İmperiya xəyalları ilə yaşayan Rusiya prezidenti Vladimir Putinin, uzun illərdi Ukraynanı müharibəyə sürükləyən və müharibənin uzanmasına hərbi dəstək göstərən Avropanı, xüsusilə də, Polşa və Pribaltika dövlətlərini bağışlamayacağını anlayırlar.

Avropa İttifaqı ABŞ-ın "xeyir-duası" ilə başlayan münasibətin digər ölkələrə sıçramaması üçün, bütün gücü ilə, Trumpın sülh planlarının həyata keçirilməsinə mane olmağa çalışır. Avropa İttifaqının rəhbərləri dəfələrlə Ukraynanın silahlandırılması və bunun üçün milyardlarla avro vəsait ayrılması niyyətini açıq şəkildə bəyan edib.

Bundan başqa, ABŞ prezidenti Donald Trampın Brüssel danışıqlar prosesindən kənar saxlanması da Avropa İttifaqını çox narahat edir. Çünki bu danışıqlar zamanı Ukrayna faktiki olaraq məğlub duruma gətirilir, sərvətləri və torpaqları ABŞ və Rusiya arasında yağmalanırlar və bu münasibətlə nəticəsində onsuzda iqtisadi böhranla üzlənən Avropa, indi də təhlükəsizliyini qorumağa çalışmalıdır.

Brüssel açıq şəkildə görür ki, Tramp "Hər şeydən əvvəl Amerika" planını həyata keçirmək üçün hazırkı Ukraynanı, hətta Avropanı da qurban verməyə hazır. Ona görə də, Avropanın Fransa, Böyük Britaniya kimi aparıcı dövlətləri, Ukraynanı müharibəni davam etdirməyə çağırırlar və Kiyevə hərbi yardım göstərəcəyini bəyan edirlər.

Ukrayna dövlətinin və xalqının gələcək taleyi, bir tərəfdən ABŞ və Rusiya arasında, digər tərəfdən isə, Brüsseldə "həl olunur". Ortaqda qalan Ukraynanın fikirləri isə kimsəni maraqlandırmır.

## Avropa Rusiyaya qarşı təyziqləri gücləndirir...

Rusiya-Böyük Britaniya, Polşa, Almaniya, Fransa, İtaliya və İspaniya kimi, Avropanın aparıcı dövlətlərinin yeni sanksiyaları ilə üzləşə bilərlər.

Bu barədə Avropa İttifaqı diplomatikasının rəhbəri Kai Kallas, adı çəkilən ölkələrin xarici işlər nazirlərinin Mədriddə keçirilən birgə iclası zamanı bəyan edib.

Bu tədbirlərlə Qərbi Avropa, Rusiya Federasiyasını ciddi şəkildə Ukrayna ilə sülh danışıqlarına məcbur etmək niyyətindədir.

"Biz həmçinin, sanksiyalarla yanaşı, mümkün olan bütün vasitələrdən istifadə etməklə Rusiyaya təyziq etməyə hazırıq"-deyə yığıncağın birgə bəyinatında bildirilib.

Avropalı nümayəndələr, Rusiyanın ölkə xaricində yerləşdirilən aktivlərini, münasibətlə sona yetənədək dondurulmuş vəziyyətdə saxlamaq istəklərini bəyan ediblər.

Bununla yanaşı, Avropanın aparıcı dövlətləri Ukraynaya dəstək verməyi davam etdirəcəklərini də bildiriblər.

Avropa komissiyasının rəhbəri Ursula fon der Lyayen daha əvvəl qeyd etmişdir ki, Rusiyaya qarşı görülən tədbirlər, dayanıqlı sülh əldə edilənə qədər davam etdiriləcəkdir.

Hazırkı durum göstərir ki, yaxın aylarda, bəlkə də illərdə, dayanıqlı sülhün əldə edilməsi mümkünsüz görsənir. ABŞ prezidenti Donald Trampda artıq başa düşür ki, bu gedişlə onun üçün tərəfləri danışıq masasına əyləşdirmək çətin olacaq...

Rüstəm Hacıyev

# Düşmənciliyin mücəssəməsi: O, heykəl hələ də türkcə meydan oxuyur

2019-cu ilin oktyabrı idi. Ermənistanın Şirak vilayətində Osmanlı dövlətinin baş naziri Məhmət Tələt Paşanın qatili Soqomon Teyliryanın heykəlinin qoyulması Türkiyədə etirazlara səbəb oldu. 2015-ci ildə, uydurma və qondarma "erməni soyqırımı"nın yüz illiyində görə ucaldılan heykəlin ayağının altında təsvir edilən Tələt paşanın kəsik başı əslində bütün türklərin təhqir olunması idi.

Heykəlin ucaltılması həm də, daşnak sui-qəsdçini qəhrəmanlıq simvolu kimi dünyaya tanıtdırması ölkə daxilində və kənarında yaşayan türkləri bərk qəzəbləndirmişdi. Amma bu gün də həmin heykəl Ermənistan qalmaqdadır. 2 aprel 1897-ci ildə Osmanlı İmperiyasının Ərzincan şəhərində anadan olan, tarixə Tələt Paşanı qətlə yetirmiş erməni terrorçu kimi düşən Soqomon Teyliryan doğulduğu gündür. Türkiyədə türk çörəyi yeyərək, genetik olaraq türkcə nifrətlə doğulan, yaşayan, fəaliyyət göstərən ermənilərin böyük əksəriyyəti hər zaman türklərə qarşı düşmən münasibətini sərgiləməyə fürsət tapıb.

Bax, elə bu Soqomon da həmin terrorçu fürsətçilərdən biridir. Deməli, qanı mürdarlaşmış bu Türkiyə vətəndaşı Birinci Dünya müharibəsi başlayanda, türklərə qarşı vuruşan erməni dəstələrinin tərəfinə keçib. Müharibədən sonra Daşnaksütyunun göstərişi ilə (Nemezis əməliyyatı çərçivəsində) o, 1920-ci ildə İstanbulda guya "türk gizli polisinin siyasi şöbəsi" ilə əməkdaşlıq etdiyinə görə Mkrıtç Arutunyanı qətlə yetirib, sonra Berlinə yollanıb və 15 mart 1921-ci ildə Şarlottenburqda bir çox insanın gözü qarşısında keçmiş sədrəzəm Tələt Paşanı öldürüb.

Tələt Paşanın qətlə yetirilməsi "erməni genosidi" bəhanəsi ilə atılan ilk addım idi. Terror əməliyyatının adı isə "Namezis" idi. Daşnaksütyun köç sırasında ölən er-

mənilərin intiqamını almaq üçün "Nemezis" (yunan mifologiyasında intiqam mələyi deməkdir) əməliyyatı keçirilirdi. Belə ki, terrorun həyata keçirilməsinin əsas təşəbbüskarları Armen Qaro və Şaqan Natali olublar.

Soqomon Teyliryanın bir erməni olaraq türklərə qarşı o qədər nifrət dolu idi ki, böyük qardaşı, hərbi həkimi olan Vazgeni və onun arvadını türklərə xidmət etdiyinə görə öldürdürmüşdü.



O məhkəmədə tek Tələt Paşanı öldürdüyünü desə də bu faktlarda ortaya çıxdı. Acı bir fakt olsa da düzünü deyək ki, erməni sui-qəsdçisi Teyliryan Berlinə Tələt paşa üçün təşkil olunan sui-qəsdçi uğurla yerinə yetirdikdən sonra öz ölkəsində "milli qəhrəman" zirvəsinə yüksəlib. Olaya o vaxtkı Türkiyə Cümhuriyyəti təsir edə bilməyib. Daha pisi isə odur ki, Soqomon kimi iyrenc bir terrorçu 42 il yaşayıb. 63 yaşında ölüb.

Bunu da xatırladım: Qətdən sonra Anahit Tatikyanla evli olan Soqomon Belqrada köçdü və 1950-ci ilə qədər orada yaşadı, əvvəlcə Kasablankaya, sonra Parisə, sonra isə ABŞ-ın San-Fransisko şəhərinə köçdü. Orada poçt işçisi kimi çalışıb və Saro Melikyan adı ilə yaşadı.

Dünyaya özlərinin soyqırımı məruz qaldığını bəyan edən ermənilər 1973-cü ildən etibarən yenidən Türkiyə diplomatlarını hədəfə almağa başladılar. Bu dəfə ermənilərin rəhbərliyini ASALA (Erməni gizli ordusu), "Erməni Soyqırımı Ədalət Komandoları", "Erməni İnqilab Ordusu" terror təşkilatları ələ aldı. Hücumlardan zamanı onlarla diplomat öldürüldü, amma terrorçuların çoxu yenə də cəzasız qaldı. 2024-cü il martın 15-də Marselin Beaumont rayonunda erməni qisasçısı Soqomon Teyliryanın heykəlinin tənənəli açılışı oldu.

Bu nifrət 100 ildir durmur, dayanmır... Davam edir. Dünyaya özlərinin soyqırımı məruz qaldığını bəyan edən ermənilər 1973-cü ildən etibarən yenidən Türkiyə diplomatlarını hədəfə almağa başladılar. Bu dəfə ermənilərin rəhbərliyini ASALA (Erməni gizli ordusu), "Erməni Soyqırımı Ədalət Komandoları", "Erməni İnqilab Ordusu" terror təşkilatları ələ aldı. Hücumlardan zamanı onlarla diplomat öldürüldü, amma terrorçuların çoxu yenə də cəzasız qaldı.

**P.S. Düz 10 ildir ki, bu biabırçı heykəl Ermənistan qaldılıb və qisasın nümunəsi kimi dünya ölkələrinin bu ölkəyə səfərə gəlmiş nümayəndələrinə "qəhrəman erməni" kimi sınırlı. Əslində bir türk paşasının, bir Türkiyə siyasi və ictimai xadiminin təhqirindən başqa bir şey olmayan heykəlin ucurulması və yaxud redəktə edilməsinin vaxtı keçir. O heykəl orada qaldıqca, erməni gülləsi ilə şəhid edilmiş türk diplomat və dövlət adamlarının ruhu incik qalır.**

Əntiqə Rəşid

## Daxili su hövzələrində sənaye balıq ovu qadağan edilir

Balıq və digər su biosurslarının kütləvi ölümlərlə əlaqədar Kür çayında, Sarısu gölündə, Mingəçevir, Şəmkir, Araz, Yenikənd su anbarlarında 1 aprel 2025-ci il tarixindən sənaye balıq ovuna moratorium qüvvəyə minir.

Biooloji Müxtəlifliyin Qorunması Xidmətinin rəsmisi Arzu Babayeva Adalet.az-a bildirdi ki, daxili su hövzələrində sənaye məqsədli balıq və digər su biosurslarının ovu-

na qadağa sentyabrın 1-dək davam edəcək. Xidmət rəsmisinin sözlərinə görə, idman və həvəskar balıq ovu ilə məşğul olanlar üçün balıqovlama biletinin alınması tələb olunmur, onlar qanunvericiliyə əsasən müəyyən edilmiş şərtlər daxilində balıq ovu ilə məşğul ola bilərlər. "Balıq və digər su biosurslarının ov qaydalarının pozulmasına, o cümlədən qanunsuz ovlanmasına görə təqsirkar şəxslər İnzibati Xətalar və Cinayət

Məcəllələrində nəzərdə tutulmuş qaydada məsuliyyət daşıyır".

A.Babayeva qanunsuz balıq ovunun qarşısının alınması məqsədilə Daxili İşlər Nazirliyinin Su Nəqliyyatında Polis İdarəsi ilə birgə ölkənin daxili su hövzələrində mütəmadi nəzarət tədbirlərinin həyata keçirildiyini də qeyd edib. Biooloji Müxtəlifliyin Qorunması Xidməti və Su Nəqliyyatında Polis İdarəsi balıq ovu ilə məşğul olan vətəndaşları qaydalara əməl etməyə, qadağan olunmuş vaxtlarda, qadağan olunmuş alətlərlə balıq ovlamaqdan çəkinməyə və balıq ehtiyatlarını qorumağa çağırır.





Faiq QISMƏTOĞLU  
faiqqismetoglu@box.az

## Onlar qan qusacaq...

Hər şeyin gec-tezi var! Əvvəl-axır adamın qabağına çıxır. Amma bəzi varlı, pullu adamlar var ki, milyonların gözlerini tutub; nə Allahdan qorxur, nə də qanundan! Və bircə arvaddan qorxurlar. İnsanın bir şeydən qorxusu olmayandan sonra atını hansı istiqamətdə desən çapa bilir. Amma bu at onu bir gün götürüb çox-çox uzaqlara aparır və özünə qışqıq uçurumun dibinə.

Ordan ha qışqırırsa da, Allahdan başqa heç kim onun səsinə eşitmir. Allah onun səsinə eşitsə də, əməli-saleh olmadığına görə beləsinə kömək göstərmir. Elə bil ki, bir qədər mətləbdən uzaq düşdük! Bəzi sahibkarlar, iş adamları var ki, özlərini Allah kimi aparırlar. Pulları, var-dövlətləri var deyər gözləri ayaqlarının altını görmür və düşünür ki, hamı onların qabağında baş əyməlidir! Bu günlər bir tikinti şirkəti - konkret olaraq "MELİSSA GROUP" Bakının Yasamal rayonunun Alatava yaşayış sahəsində vətəndaşa məxsus üç mərtəbəli evini ona xəbərdarlıq etmədən ekskavatorun ağızına verib bir hissəsini dağıdıb.

Deyənlərə görə, iş adamı Qalib Məmmədova məxsus olan bu tikinti şirkəti həmin yerdə yüksək mərtəbəli binə tikmək istəyirmiş. Axı sən kimsən, ay Qalib Məmmədov, ev sahibinin və məhkəmənin qərarı olmadan evi sökürsən. Ev sahibi deyir ki, bu mülkün dəyəri bir milyon yarımdır.

Deyənlər məbləği verməyəyin bir yana, məhkəmə qərarı olmadan söküntü işlərinə başlayırsan. Bax belə tikinti şirkətlərinin rəhbərləri özlərini padşah kimi aparır, insanlara yuxarıdan aşağı baxır. Bunlar Azərbaycan qanunlarını saymırlar, hər şeyi öz arşınları ilə ölçürlər. Bizim ölkəmiz demokratik, hüquqi, sivil bir mülkətdir.

Yəni bizdə qanun şahdır, şah qanun deyil! Prezident İlham Əliyev dəfələrlə çıxışlarında vurğulayıb ki, mən bu xalqın bir nömrəli xidmətçisiyəm! Bəs, onda sən kimsən, Qalib Məmmədov?! Ona görə də məhkəmə bu cinayəti törədənlər, eləcə də Qalib Məmmədov barəsində həbs qərarı çıxarıb və düz də edib! İndi ev sahibinə dəymiş ziyan da ödənilməlidir.

Və bu hadisə bütün vəzifə sahiblərinə, o cümlədən tikinti şirkətlərinə bir dərs olmalıdır ki, insanların razılığı və məhkəmə qərarı olmadan heç bir söküntü işləri aparmaq olmaz!

Bu ölkənin sahibi var, qanunları var! Kimliyindən asılı olmayaraq hamı bu qanunlara hörmətlə yanaşmalı, ona əməl etməlidir. Əks təqdirdə onları da Qalib Məmmədovun taleyi gözləyir!!!

## Sarkisyan "Yerablur"a göndərdiyi əklilin lenti qoparıldı



Bildiyiniz kimi aprelin 1-2-3-4 2016-cı ildə baş vermiş tarixi bir döyüşün xatirə günüdür.

Adalet.az xəbər verir ki, hər iki ölkədə həmin döyüşün anım günü keçirilir. Eləcə də, 2008-ci ildən 2018-ci ilə qədər Ermənistanın prezidenti olan Serj Sarkisyanın fəaliyyət dövrü də həmin günlərə düşür. Sarkisyan bu münasibətlə Yerablur hərbi məzarlığına özünün adı yazılmış əklil göndərib.

Ən maraqlısı isə 3-cü prezidentin adı yazılan lentlər əklil üzərindən qoparılıb.

Videogörüntüdə bildirilir ki, Sarkisyan 2 əklil göndərib. Birinin üzərində "Aprel döyüşlərində həlak olanların əziz xatirəsinə", digərinin üzərində isə Serj Sarkisyanın adı yazılmış "Aprel döyüşçülərin xatirə" yazılıb. Prezidentin adı keçən lent əklilin üzərindən götürülüb.

Əntiqə Rəşid

## Şəhid ailəsi qonağımız oldu...



Biz həmişə Füzuli rayonunun Böyük Bəhmənli kəndindən olan, ikinci Qarabağ savaşının qəhrəmanı, tank komandiri, şəhid Elçin Tehran oğlu Süleymanovun məzarını ziyarət edib, ailəsinə baş çəkmişik.

Onun anası Xəlilə xanıma, atası Tehran qardaşımıza, həyat yoldaşına, qızı balaca Xəliləyə, qardaşı Telman balaya, əmisi Hacı Təbrizə başsağlığı vermişik. Elçinin doğum və ölüm günündə bütün kənd camaatı şəhidin məzarını ziyarət edib, sonra da evlərinə gəlib, onların dərdinə şərik olublar. Yəni bu ailə, bu insanlar el-oba tərəfindən heç vaxt unudulmur. Ötən ilin fevralın 19-da Tehran qardaşımız Elçinin ayrılığına dözə bilməyib, Allahın dərgahına qovuşdu. O, oğlu Elçin Süleymanova qovuşdu. İndi hər ikisinin ruhu sakitdir və bir-birinə sığınır. Elçin mənim mamam nəvəsidir. Həm ata, həm də ana tərəfindən mənə çox yaxındır.

Elə gün olmur ki, Elçini, Tehranı yada salmayım. Hər gün "Quran" oxuyanda onları da xatırlayıram. Amma bu dəfə bayram günlərində onlar- Elçinin anası Xəlilə xanıma, qardaşı Telman balam bizim qapını açdı və qonağımız oldu. Elə bildim bizə Elçin gəldi, Tehran gəldi. Bayramda bundan böyük sevin ola bilməzdi. Elə bildim ki, dünyanı bizə verdilər. Bu dəfə Xəlilə bacımızın, Telman balamızın çöhrəsində sevinc gördüm və çox sevindim. Onlar dörd saat bizdə oldular, amma bu dörd saat dörd dəqiqə kimi tez keçdi. Söhbətimiz o qədər şirin oldu ki, ayrılmaq istəmədik. Onlara dedik ki, axşam qalib, səhər gedərsiniz. Xəlilə xanıma isə bildirdi ki, evi kimsəsiz qoymaq istəməyiblər, hara getsələr, axşam evə qayıdırlar. Tay biz də bundan sonra bir söz demədik.

Şirin söhbətimizin özəyi Elçin oldu, Tehran oldu, dünyasını dəyişmiş digər əzizlərimiz oldu. Həmin anlar ömrümüzə-günümüzə qızıl həflərlə, qızıl sözlərlə yazıldı. Çünki onlarda Elçin vardı, şəhidlərimiz vardı, Tehran qardaşımız vardı. Və bir də əzizlərimiz vardı. Ayrılanda həm onlar, həm də biz çox kövrəldik, gözlərimiz doldu.

Çünki ömür çox vəfasızdır. İtirə-itirə gəlirik və itirəndən sonra bir-birimizin qədrini bilirik. Elə olmur ki, sağlığında bir-birimizə sevek, hörmət edək və qoruyaq?!

## Fitrə-zəkat pulun kimə verək?!



On bir ayın sultanı olan Ramazan bütün insanları sevindirir.

Və gözəl ayda və gündə kasıbların da ürəyi açılır. Çünki bir balaca imkanı olan insanlar bu bayramda kasib və imkansız adamlar kömək edir, əl tuturlar. Yəni fitrə-zəkat verir. Və fitrə-zəkatı da hər adama

vermək olmaz. Ancaq tanıdığın, imkanı olmayan, çətin yaşayan insanlara düşür bu fitrə.

Şəxsən biz hər il bu fitrəni tanıdığımız bir ailəyə veririk. O ailə heç ildə iki-üç dəfə ət almaq imkanına malik deyil. Qərbdə ki, həmin ailə sıxıntısı, dərdini, qəmini heç kimə demir və heç kimdən də nəse istəmir. Təbii ki, belə ailələr ölkəmizdə az deyil. Bu bayram günlərində onları sevindirməkdən gözəl heç nə yoxdur. Bu, Allaha da xoş gedər!!!

## Çiçəkləri şaxta vurdu...

Çox uzağa getməyə. Metronun "Xalqlar dostluğu" stansiyasının yaxınlığında, daha doğrusu, Babək prospektində bir albalı ağacı var, fevralın əvvəllərində çiçəklənmişdi. Hər gün işə gedəndə də, qayıdanda da, o ağacın yanından keçirəm. Ağac bir çiçək açmışdı ki, adam ona baxmaqdan doymurdu. Eləcə də martın ortalarında əksər ağaclar çiçəklənmişdi. Amma bayram günlərində başlayaraq havalar soyudu, şaxta düşdü, hətta bölgələrə qar da yağdı. Bu çiçəklər belə soyuğa, şaxta-ya dözə bilirdi.

Ona görə də, onların çoxunu soyuq, şaxta məhv elədi. Hansı ki, o çiçəklərdə mayalanma gedirdi. Və mayalanmanın ortasında soyuqlar çiçəkləri dondurdu. Bu isə o deməkdir ki, don vuran çiçəklər meyvəyə çevrilməyəcək. Kənd təsərrüfatı üzrə ekspert İnaşallah Hüseynov deyir ki, belə hadisə hər yaz mövsümündə baş verir.

Sadəcə olaraq daha dözümlü ağaclar sonradan özünü bərpa etməyi bacarır və bol məhsul verir. Elə ağaclar var ki, onlara aqrotexniki xidmətlər vaxtında göstərilir.

Bax belə ağaclar həm soyuğa davamlı olmur, həm də az məhsul verir. Ona görə də ruhdan düşmək lazım deyil və ağaclara vaxtında aqrotexniki qulluq göstərilməlidir. Onda məhsul da bol olacaq!

## Şəkərbura, paxlava...

Bunlar Novruz bayramının ən gözəl şirniyyat məhsullarıdır.

Adam onları yedikcə yemək istəyir və dadından doymaq olmur. İstənilən insan ondan dadmaq istəyir. Amma gerek hər şey qədərində olmalıdır. Əfşuslar olsun ki, buna çoxları əhəmiyyət vermir. Normadan artıq şəkərbura, paxlava, badambura, qoçal istehlak edir, sonra da öldüm-öldümə düşürlər, 103-ə zəng edib həkim çağırırlar. Həkimlər də gəlib görür ki, bəzi adamlar o şirniyyatlardan o qədər yeyiblər ki, axırda da, pəndəm olublar. Və həkimin müdaxiləsindən sonra özlərinə gəlirlər.

Bir dostum var, şəkər xəstəliyindən əziyyət çəkir, ancaq tamahını saxlaya bilmir. Bayram günlərində çoxlu şəkərbura, badambura, paxlava... yeyib və axırda da şəkəri 400-ə qalxıb. Həkimlər vaxtında ona kömək etməsəydi, komaya düşəcəkdə. Allahın ona yox, balalarına yazığı gəldi və həkimlərin yardımı ilə həyata qayıtdı. Bax, tamahının əsiri olan belə xəstələr özlərini qorunmalıdırlar. Ona görə də bayram günlərində həddindən artıq şirniyyat məhsulları yemək insanların səhhətində problemlər yara-da bilər!

## Çətine düşəndə...



Bir balaca çətinlik olan kimi, bəzi insanlar bundan sui-istifadə edirlər. Məsələn, bayram günlərində rayona gedəndə avtobus, mikroavtobus və taksi sürücüləri qiymətləri bahalaşdırır.

Beş manata gedilən yerə on manat pul alırlar.

Eyni zamanda bayramın axırını günündə- rayondan qayıdanda yenə sərnişinlərdən artıq pul alırlar. Bilirlər ki, insanlar çıxılmaz vəziyyətdədir. Hansı qiyməti desə, sərnişinlər onlarla razılaşa-çaqlar. Amma insaf da yaxşı şeydi, axı! Və hər şeyin real qiyməti var.

Təəssüf ki, belə kriteriyalara insafsız adamlar bir o qədər də qiymət vermirlər! Bax, ustalar da belədir, ey! Elə ki, olimyandı ilə onlara işin düşür, gözlərin yumub, ağızların açaraq sən qiymət oxuyur" lar. Hələ yalan danışmaqlarını demirik. Onların çoxunun dilinə düz söz gəlmir. Yalandan atalarının, analarının, balalarının canlarına and içirlər. Təki istedikləri pulu alsınlar. Bax, bizim bəzi sürücülər və ustalar belədir. Allah onlara insaf versin!

## Axşam saat 22-dən sonra avtobuslar niyə işləmir?

Bakıda ictimai nəqliyyat vasitələrindən biri də avtobuslardır. Çünki hər gün yarımlardan çox sərnişin bu nəqliyyatdan istifadə edir. Səhər və günorta saatlarında Bakıda avtobuslar normal hərəkət etsələr də axşam doğru onların sayı azalır, intervalı çoxalır.

Yəni sərnişinlər 5-10 dəqiqə yox, düz bir saata yaxın gözləməli olurlar. Saat 22-dən sonra isə artıq əksər avtobuslar xəttə çıxırlar. Çox nadir halda bizi marşrutlarda bir-iki avtobus gözə dəyən, ya dəyməyə. Müxtəlif metrostansiyalardan çıxıb avtobus gözləyən sərnişinlərin əsəbi tərma çəkilib. Xeyli gözlədikdən sonra avtobusların gəlmədiyini görən insanlar məcbur olub bir manatlıq taksilərə əyləşib evlərinə gedirlər. Axı hər adamın da bir manatı yoxdur ki, gündə taksiyə versin və mənzil başına getsin.

Əgər metro gecə saat 24-ə kimi işləyirsə, bəs onda avtobuslar niyə bu vaxta qədər işləməməlidir? Amma sovet dönmində belə deyildi. Onda metro necə işləyirdisə, avtobuslar da o qrafika uyğun hərəkət edirdi. Elə ki, marşrutlar özəlləşdirildi, nəqliyyatda bir özbaşnalıq, dərəcəlilik yaranı. Sahibkarlar kefləri istedikləri vaxt avtobusları xəttə buraxdı, kefləri istəməyəndə xəttə buraxmadı. Biraz qar yağanda, yollar sürüşkən olanda isə heç əksər avtobusları görmək mümkün olmadı.

Bu gün Bakıda sərnişinlərin avtobuslarla daşınmasında özbaşnalıq mövcuddur. Bunun qarşısını isə Yərustü Nəqliyyat Agentliyi almalıdır. Çox təəssüflə ki, məlum qurum da göstərdiyimiz nöqsanları aradan qaldırmaqda acizlik göstərir. Niyə? Qoy bunun niyəsinə adını çəkdiyimiz qurum aydınlaşdırsın!

EMİL FAİQOĞLU



# 2600 manat müavinət kimlərə ödəniləcək, necə əldə etmək olar?

Azərbaycan Prezidentinin imzaladığı Fərman ilə valideynlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqlara, habelə onların arasından olan şəxslərə ümumi təhsil, peşə təhsili, orta ixtisas təhsili və ali təhsil müəssisələrini bitirdikləri zaman 2600 manat birdəfəlik müavinət ödəniləcək.

Bu barədə Milli Məclisin deputatı Vüqar Bayramov özünün sosial şəbəkə hesabında məlumat verib.

V. Bayramovun sözlərinə görə, həmin vətəndaşlarımız təhsil pillərini başa vuran zaman dövlət büdcəsindən maliyyə dəstəyi əldə edəcəklər. Qeyd edib ki, əvvəllər həmin

şəxslər mövsümi paltar və ayaqqabı, habelə ölkə üzrə orta əmək haqqının 2 misindən az olmamaqla birdəfəlik pul vəsaiti ilə təmin olunurdular. Son Fərmanla müavinət məbləğində artımlar həyata keçirilməklə yanaşı, həmçinin vəsait də dəqiqləşdirilir.

Deputat vurğulayıb ki, digər müavinətlərdə olduğu kimi, bu müavinət almaq hüququ yarandıqdan sonra yaşayış yeri üzrə Dövlət Sosial Müdafiə Fondunun struktur bölməsinə, "DOST" mərkəzinə və ya "Şəhid ailələri üzvlərinin, müharibə ilə əlaqədar xəsarət almış hərbi qulluqçuların və əlilliyi müəyyən edilmiş şəxslərin müraciət



ri üzrə vahid əlaqələndirmə mərkəzlərinə" müraciət edilə bilər.

"Müraciət edən şəxsin şəxsiyyət vəsiqəsi və doğum haqqında şəhadətnaməsinin surəti, valideynlərin ölüm

haqqında şəhadətnaməsi və yaxud bu barədə Ədliyyə

Nazirliyinin arayışı, yaxud hər iki valideynin məlum olmaması barədə yerli icra hakimiyyətinin qeyyumluq və himayə orqanının arayışı, təhsil pilləsini bitirməsini təsdiqi və digər müvafiq sənədlər tələb edilir.

Bu müavinətin ödənilməsində məqsəd valideynlərini itirmiş və valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqların, habelə onların arasından olan şəxslərin sosial təminatını daha gücləndirməkdir,- deyər millət vəkili bildirib.

Nicat Novruzoglu

Səxavət Məmməd

## Aprel ayında Ermənistan-Azərbaycan arasında...



Dünyanın yenidən dizayn olunacağı heç kime sirr deyil. Böyük dövlətlər artıq açıq oynayır. Bəzi ölkələr təsir dairəsini genişləndirmək, bəziləri tarixi torpaqlarını bərpa etmək, bəziləri isə varlığını qorumaq üçün mübarizə aparır.

ABŞ-də Donald Tramp hələ hakimiyyətə gəlməmişdən öncə bildirdirdi ki, o, hakimiyyətə gələcəyi təqdirdə qısa zaman ərzində Rusiya-Ukrayna müharibəsini, Yaxın Şərqdə baş verən toqquşmaları yekunlaşdıracaq, ümumiyyətlə, müharibələri bitirəcək. Elə o zaman da yazırdım ki, Rusiya Ukrayna müharibəsini qısa zamanda bitirmək bir nəfərin gücü xaricindədir. Hətta o ABŞ prezidenti olsa belə Son zamanların proqnozlarına diqqət edirsə, Rusiya-Ukrayna müharibəsinin bu ilin sonuna qədər bitmə ehtimalları səsləndirilir. Rusiya bu hədlərdə müharibənin bitməsində maraqlı deyil. Rusiyanın bu hədlərdə müharibəni bitirmək istəyəcəyini gözləmək ağılsızlıq olardı. Çünki Rusiya taktiki baxımdan belə hədəflərinə çatmış sayılmır. O zaman Rusiya bu hədlərdə müharibənin bitməsini istəyər ki, Ukrayna kapitulyasiyaya getsin. Ona görə də ruslar şərtlərini daha da sərtləşdirir.

Rusiya-Ukrayna müharibəsi göstərdi ki, NATO hərbi təşkilat kimi üfürülmüş şardan başqa bir şey deyilməmiş, eynilə, Rusiya ordusu kimi NATO-nun genişlənməsi böyük uğur kimi təqdim edilsə də, illər sonra bu genişlənmənin, əslində, NATO-nun zərərinə olduğu ortaya çıxacaq. Çünki ərazi genişlənsə də, dövlətlərin sayı artsa da, bu genişlənmənin gücə güc qatdığı anlamına gəlmir. NATO-dan ABŞ və Türkiyəni çıxsaq, ortada qalan gücün özünü müdafiə etmək qabiliyyətində olub-olmaması da sual yaradır. Avropa ölkələri fərqiyyətdir ki, NATO çətinin altına sığınmaqla böyük yanlışlıq ediblər. Ona görə də hazırda Avropa ölkələri NATO-dan kənar öz müdafiə qabiliyyətlərini artırmaq üçün addımlar atırlar. Hərbi büdcələrin artırılması, hərbi xidmətə cəlb etmənin hətta məcburi hala gətirilməsi yönündə işlər görürlər. İddialar var ki, yaxın illərdə Avropa Rusiya toqquşmasını baş tuta bilər. Ümumiyyətlə, Rusiya Ukraynadakı müharibə apararaq paralel ordunun döyüş qabiliyyətini artırmaq üçün addımlar atır. Hətta bu hazırlığın Ukrayna üçün olmadığını deyənlər də var.

Ermənistan-Azərbaycan şərti sərhədində atəşkəs pozulması da dünyada baş verənlərin tərkib hissəsidir. Dəfələrlə yazmışam ki, dünyada bu qədər münafiqə ocağı qaynar olduğu halda Cənubi Qafqazda sülhün olacağı inanırıcı deyil. Prosesə bir qədər dərinlən baxsaq, baş verənlərin Azərbaycan, Ermənistan, hətta Gürcüstanla bağlı olmadığını da deyə bilərik. Cənubi Qafqaz ölkələrinin hərəsindən bir səs çıxır. Ermənistan Avropa İttifaqı yolunu tutmaq üçün addımlar atır, ABŞ ilə hərbi təlimlər keçirir, Gürcüstanda seçkilərdən sonra nisbətən durğunluq yaşanır, Azərbaycan isə pulunun çoxluğuna görə manevlər həyata keçirir. Nəzərə alsaq ki, dünyada bu coğrafiyadakı ölkələrə dövlət-dövlət yox, bir region kimi baxılır, onda mübarizənin region uğrunda getdiyini də deməliyik.

Hansısa yad ölkənin bu regiona qoşun yeridəcəyini də düşünmürəm. Bu regionu təsir dairəsinə almaq istəyən güc yumşaq gücdən və Azərbaycanla Ermənistanın toqquşmasını təmin etməklə istəyinə nail olmağa çalışacaq. Qərb, ABŞ Ermənistanın varlığını qoruması üçün dəstək verir. Rusiya xətti isə Ermənistanın ağır cəzalandırılmasında maraqlı görünür. Aylar öncədən də yazırdım ki, martın sonu və aprel ayında Ermənistan-Azərbaycan arasında gərginliyin artacağı gözləniləndir. Hazırda Ermənistan tərəfi hər nə qədər sülhdən danışsa da, hətta Azərbaycanla sülh müqaviləsi bağlamaq üçün yer və vaxt istədiyini açıq şəkildə bəyan etsə də, eyni vaxtda silahlanma və şərti sərhəddəki mövqelərin möhkəmləndirilməsi yönündə addımlar atır. Azərbaycan tərəfi də prosesi tam nəzarətdə saxlayır. Ehtimal olunaacaq bütün təxribatların qarşısını almaq üçün şərti sərhəddəki mövqelərini möhkəmləndirir.

Son zamanlar Ermənistan ordusunun yüksək rütbəli zabitlərinin, "Yerkrapah" komandirinin şərti sərhədə gəlməsi prosesin dərinləşməyi və ərazi kəşfi kimi qiymətləndirilə bilər. Bundan əlavə, dronların qaldırılması da hazırkı mərhələ anlamına gələ bilər. Baş verən bütün proseslər toqquşmanın olma ehtimalını gücləndirir. Ermənistan tərəfi təxribatlar törəməyəyi təqdirdə Azərbaycan tərəfi müəyyən istiqamətlər üzrə əməliyyat həyata keçirə bilər. Bu, işğal yox, sülhə məcburetə, yaxud kapitulyasiyaya gətirmə də ola bilər. Bu, həm də regionda uzun müddətli müharibənin olmasına icazənin verilməyi o qədər inandırıcı görünmür. Ancaq qısamüddətli toqquşma ehtimalı mümkün variant kimi daim gözləmədə qalacaq.

# Ermənilərin aldatdığı kürdlər: "Laçın Kürd Respublikası" tələsi..

Qədimdə Azərbaycanın qərbində hazırkı Ermənistan ərazilərində xırda kürd etnik qrupları gəlib məskunlaşmış. ABS tarixçisi Robert Hevsenə görə bu ərazilərin çoxu çöllükdən ibarət olub. Eradan əvvəl isə bu ərazilərdə midiyalılar məskən salıblar.

Birinci Dünya müharibəsinə qədər həmin ərazilər kürdlər tərəfindən məskunlaşdırılır. Üstəlik kürdlərlə midiyalıların eyni kökdən olduğunu bildiren alim, onları kürdlərin əcdadı olan prokürdlər adlandırır.

## Monoetnik olmaq istəyən Ermənistan ideyaları və kürd əngəli

Müasir Ermənistanda 1877-1878-ci illərdə yezidi icması formalaşmağa başlayır. Yeni rus-türk müharibəsi zamanı minlərlə yezidi kürdü şərqə üz tutur. İkinci miqrasiya isə Birinci Dünya müharibəsi zamanı baş tutur. Onlar əsasən Ermənistanın Araçotn, Armavir, Ararat, Şirak, İrəvan şəhəri ətrafı, Gümrü, Vağadnazor, Abovyan, Dilican və Taşir ətrafı ərazilərə köç edirlər.

1980-ci illərdə yezidi icmasının bəzi liderləri hakimiyyətdən yezidilərin müstəqil və ayrı bir millət kimi tanınmasını tələb edirdilər. 1989-cu ilin son sovet siyahıyaalmasına görə, əvvəllər kürd hesab edilən 60.000 nəfərdən 52.700-ü özlərini yezidi kimi tanıyıb. 1989-cu ildən etibarən siyahıyaalmalarda kürdlər və yezidilər ayrı-ayrılıqda hesablanır və kurmanc dilinin ləhcəsi olan yezidi ləhcəsi ayrıca dil hesab olunur.

Ermənistan Respublikasının 2011-ci il siyahıyaalınmasına əsasən, Ermənistanda 35 308 yezidi və 2 162 kürd sakin yaşayır. Hazırda Ermənistanda yezidi kürdlər 4 ictimai birlikdə birləşib: Kürd Ziyalılar Dərnəyi, Kürdüstan Komitəsi, Erməni-Kürd Dostluq Dərnəyi və Yezidi Milli Birliyi.

## Laçın Kürd Respublikası???

Ermənilər monoetnik Ermənistan ideyasını hələ 1960- çilərdən ortaya



qoysalar da buna müvəffəq ola bilmirdilər.

Erməni ideoloqları o bu planı sovet hökumətinin cokusundan sonra həyata keçirməyə başladılar.

1988-89-cu illərdə Azərbaycan türklərinə qarşı duzenlədikləri deportasiya



erməni ideoloqları ortaya atdığı "Laçın Kürd Respublikası" uğrunda döyüşlərə atıldılar.

1992- çil ilin may ayında Şuşa və Laçın işğal olmağından çox əvvəl artıq kağız üzərində kürd respublikasının prezidenti və digər vacib struktur rəhbərləri məlum idi. Şərqdə nə qədər kürd vardısı artıq yeni kürd respublikasına fokuslanmışadılar.

## 20 may - Laçın Kürd Respublikası quruldu

20 may 1992-ci il də burada qalan təxminən 60 kürd ilə birlikdə Laçın Kürd Respublikasının qurulduğunu elan edirlər. Həmin kürd qrupu Laçın, Qubadlı və Kəlbəcər rayonlarını əhatə edən bir kürd muxtariyyəti qurmaq istəyirdi. SSRİ dövründə Qazaxıstanda KQB agenti kimi işləyən Vəkil Mustafayev bu respublikanın baş naziri seçilir. Hətta Karlan Çaçanı Mədəniyyət Naziri, Emerike Sərdar İnformasiya Naziri və Şərəf Əşir Baş nazirin müavini elan edilir. Laçın Kürd Respublikasının qurulduğunu elan edən bu qrup Laçın şəhərində Kürdüstan bayrağı ucaldılır.

Bu dünyaya onu sərgiləyirdi ki, təkçə ermənilər yox, kürdlər də Azərbaycanla müstəqillik uğrunda mübarizə aparırlar.

Nəhayət, bölgədə kürdlərin olmamasını dəlil gətirən Ermənistan hökuməti respublikanı ləğv edir. Bir həftə yaşamaayan respublika çökür. Kürd diaspor təşkilatları nə qədər çalışsa da bu prosesə qarşı dura bilmirdilər. Çünki ermənilər Azərbaycan torpaqlarında ikinci erməni dövləti yaratmaq yolunda güclü kurt terror işləmələrindən və diaspor qüvvələrindən kifayət qədər yararlanaraq Artsaxı yaratdılar.. Təbii ki tulkudən bic olan ermənilər elə zəngin torpaqları korazehin , xəyalpərəst və emosional kürdlərə verməzdi.

P.S. Necə deyərlər, tülkü sarsaq qarğanın aldadıb, pendirini əlindən aldı .

Əntiqə Rəsid



beynəlxalq ələmdə razılıqla qarşılanmadığı üçün ermənilər bu səbəbdən kürdləri ölkədən deportasiya edə bilmədilər. Növbəti plana ehtiyac vardı.

Çünki artıq Azərbaycan və Ermənistan arasında münafiqə və müharibə başlamışdı.

Odur ki Əli silah tutan bütün kürdləri müharibəyə cəlb etmək lazım gəldi. Bunun üçün yarandıqları gündən " Böyük Kürdüstan " eşqi ilə yaşayan kürdlərə Azərbaycan torpaqlarında kürd dövləti yaratmaq vədi verildi!

Demək olar ki, kürdlər özlərini bu vədə o qədər inandırdılar ki, hətta İrak, İran, Suriya və Livandan kürdlər gələrək





Əbülfət MƏDƏTOĞLU  
madatoglu@mail.ru

# Gözlərin söhbəti

## O söhbət həm də ümiddi

Hər dəfə xatirələrin qapısını döyəndə özümdən asılı olmadan gəlib durursan gözümün önündə. Və gözlərimiz bir-biri ilə o qədər mehriban hal-əhval tutur ki, mən onu sözə çevirə bilmirəm. Və inanmıram ki, gözlərin söhbətini kimsə də kağıza köçürə bilsin. Məni qınamayın. Və əlləməçi də hesab etməyin. Düşünməyin ki, bu, pafosu bir yanaşmadır. Xeyr! Əslində bu, gerçəyin mənim tərəfimdən etirafıdır. Elə bir etiraf ki, onun şahidi Allahdır!..

Bəli, həyatım o qədər suallar, o qədər problemlər içərisindən keçib ki, o sualları, o problemləri kağıza ardıcıl, yeni sıra ilə yazsam bəlkə də qalın bir kitab alınar. Həmin o sualların, problemlərin içərisində gündəlik qayğılar da var, hamının yaşadığı və ümumi olan nəsnelərdə var. Və mən də onları bir-birindən seçmədən, ayırmadan vaxtına, baş vermə şəraitinə görə sıralamışam. Üstəlik, bu sıralamada həmişə ön sırada, yəni birinci yerdə gözlərimizin söhbətini görmüşəm. İnan ki, xatırlayanda da, şəklinə baxanda da, qarşılaşanda da. O söhbətlərin mətnində həmişə yenilik olub, həmişə təzə-tər olub. Lap açığını desəm, o söhbətlər hər dəfə ilk təmasın, ilk qarşılaşmanın, ilk pıçılıtların özünü ifadə edibdir. Sanki bir-birini indicə görüblər, indicə qarşılaşıblar və...  
Heç bir hadisə insan ömründən izsiz, cizgisiz, nişanəsiz ötürüb keçmir. Mütləq nəşə qalır. O nəşə ya adamı ağrıdır, ya da həvəsləndirir, ümid verir. Ona görə də mən öz həyatımda, ömrümdə izini, nişanəsinə həkk edən həmin o hadisələrin qiymətini də, çəkisini də, ölçüsünü də, bir sözlə, dəyəri də nə unutmuram, nə də dilə gətirmirəm. Çünki onun da şahidi Allahdır. Allahın şahidi olduğu məqamlara isə səni şahid kimi gətirmirəm, göstərmirəm. Bundan incimə. Çünki ən böyük və ən ədalətli şahidin olduğu yerdə biz kimik ki?!

İndi özüm-özümdən küsmüş, incimmiş, yerimdə olmadığımı və bəlkə də artıq görüldüyümə münasibəti sərgiləyən ştrixlər diqqətimi çəkir. Elə bil ki, tək sənin gözündə deyil, elə dünyanın özündə də artıqlıq yaradır. Və yaxud var olmağım sənə əlavə bir problem yaradır... Bax, elə bir anlaşılmaz və yaxud da anlaşıldığı kimi də qəbul edilməyən bir realıq tutub yaxamdan. Mən doğrudanmı bu dünyada artıqam və bir də mən doğrudanmı sənəin əl-ayağına dolaşıram, həyatında problemə çevrilirəm?

Suallar sadə, lakin cavabı ləngiyən, ya da loyallıq cavablandırılan suallardır. Necə deyirlər, bir növ yola vermək, gerçəkdə isə əgər sual yaranıbsa, o sual cavabını da gözləyir. Bəlkə gecikdirməyəsən cavabı. Axı:  
*Bir yaşım baxdım, bir də başıma,  
Olmamışdı səndən belə küsməyim...  
Su calandı bir qaşılıq aşım -  
Səbəbi də, səbir telin kəsməyim...*  
*Davrandıqca dəli kimi - havalı,  
Durduğum yer hər vaxt oldu davalı...  
Dərd əlindən yerə qoydu qavalı -  
Xoş gəlmədi ona, belə gəzməyim!*  
*Çox axtardım qəm-kədərin vəzrinə,  
Duya-duya gıllavarı, xəzrinə!  
Başa vurub Əbülfətin əsrini -  
Bildim, keçdi külək olub əsməyim!..*

\*\*\*

Yəqin könlündə, ruhunda müəyyən bir həssaslıq, müəyyən bir maqnit gücü olan adamlar məni anlayırlar. Bilirlər ki, ifadə edilən, dilə gətirilən hissələr artıq elə bir nöqtəyə gəlib çatıb ki, onu deməmək, onu yazmamaq mümkün deyil. Elə bilməyin ki, indi hamı arıfıdır. Bir işarə ilə nə dediyini, nə istədiyini duyacaq. Ən azından münasibət bildirəcək. Təəssüf ki, mən yaşadığımı, daha doğrusu, sənəin mənə yaşatdıqlarını Allahdan başqa kimsəyə deməmişəm, demirəm və deməyəcəm də. Elə burda yenə təkrar edim ki, bütün bunların

şahidi də elə Allahın özüdür. İçimdəki duyğuların da, sevginin də, onun şeirə çevrilməsinin də müəllifi, dəstək verəni, hamisi olan Allah hər bir anda özü ilə birlikdə səni də xatırladır və sən kənara çəkilməyə, laqeydlik göstərməyə israrlı olduqca mən də Allahıma güvənib öz duyğularımda israrlı olaraq qalırım. Demək istəyirəm ki, ömür anlardan, günlərdən, ümumiyyətlə, təqvimdən ibarət deyil. Mənə görə ömür həm də yaşadığım duyğulardan, içimdə olduğun hissələrdən təşkil olunub, cilalanıb, adam içinə çıxarılıbdır. Bu, müəyyən mənada təsəllidi, müəyyən mənada isə üreyinin haqqı, həm də boynunda olan məsuliyyətdi. Üreyin dilə dedirdiyini ürəyə də Allah dedirdir. Bu əlaqə o vaxt qırıla bilər ki, ürək dayanarsın! Amma dil lal olsa da, onun əvəzinə danışın. Onun əvəzinə fikirləri çatdırın var, o da gözlərdir. Yoluna, gözüne baxan gözlər. Bilmirəm, nə vaxt yazmışam, yeni tarixini xatırlamasam da, indi yadıma düşdü. Bir vaxtlar pıçıldamışdım ki:

*Gözlərini gözlərimdən gizləmə,  
Gözetçidir gözlərinə gözlərim.  
Gözlərimdən gəzəntəlik gözləmə,  
Gözümdədi, gəzdirdiyim gözlərim!*

Bütün hallarda o pıçılıtlar da, o söhbətlər də dünyanın özü kimidi. Öz oxu ətrafında fırlanır. Şəmin özü kimidi, pərvanəsi başına dolanır. Sevginin özü kimidi, Məcnunluq halını aşıb keçir...  
Bütün bunlar hardasa həyat səhnəsinin ən maraqlı, ən yaddaqalan, həm də ən düşündürücü təmasıdır. O təmasının aktörüləri çevrəməzdi, bizə münasibətləri olanlardı və bir də biz özümüzük. Neynəyim ki, çevrəməzdekilər kimi biz özümüz də hərdən öz rolumuzu elə-belə nəyinsə xatirinə, hətta süni bir şəkildə ifa edirik. Bununla təkə özümüzə deyil, sevgimizə də zərbə vurmuş olur. Bədəlini ödəyəcəyimiz zərbənin ağrısı, acısı, yaqın ki, qurudacaq, donduracaq, məhv edəcək bizi.

*Nişangah edib, sorğusuz -  
Atılan güllə sinəmi.  
İstəsən belə qorxusuz -  
Saralmış güllə, sinəmi!*

*Dursan da ömrün qəsdinə,  
Sığına bildim istinə!..  
Əlini qoyub üstünə -  
Sən ağla, dilə sinəmi!*

*Üstümdən çəkilən xətti,  
Saymadım ki, mən Çin səddi!  
Gördüm dostluğun da vəddi -  
Vur, qanat, millə, sinəmi!*

*Özüm haqq etdiyim haldı,  
Dilim dönmür deyəm "baldı!"  
Bir az ayaq altı qaldı -  
Yudular lillə, sinəmi!*

\*\*\*

Bəli, mən tək xatirələrimin, xəyallarımın deyil, həm də bir-biri ilə danışan gözlərin, eləcə də gözlərimizin pıçılıtlarını təkrarladım. Özüm-özümə bir növ yaddaş dərsi keçdim. Nəyi unudub, nəyi unutmadığımı öyrənmək üçün və ən vacibi bu an sənəin gözlərinin mənim gözlərimə dediklərini ruhən eşitmək üçün. Axı, gözlərinin səsi elə gözlərinin özü kimi də gözəldi. O, bir az laləyə bənzəyir, bir az muğama, bir az da adamı yaşamağa çağırış edən bayatıya. Bilmirəm, sən mənimlə razılaşırdın ya yox, ümumiyyətlə, bu söhbət səni yordu, yoxsa yox. Ən yaxşı halda (bu mənim özüm üçün çıxartdığım qərarı - Ə.M.) gözlərinin səsinə eşitdim. Deməli, o sənsən bir gün sənə də mənə xatırladacaq. Və bir gün sən o səsin ÜMİD olduğuna inanacaqsan. Gözlərin söhbətindən doğan ümid. Deməli, hələ hər şey bitməyib, deməli, hələ yaşamaq və mücadilə etmək lazımdır.



## Ağına da lənət, qarasına da

**Məşhur bir misal var: "İlanın ağına da lənət, qarasına da". Bu məsələ adətən nənəmdən eşidirim. Onun sevmədiyi iki əşyanı və ya iki insanı müqayisə edəndə tez bu misalı çəkirdi. Onun ilanlara belə lənət oxuduğunu isə heç cür anlamırdım. İlan zəhərinin təbabət-də nə qədər faydalı olduğunu bil- bilə onu pis xarakterli insanlara müqayisə etməyimizi də heç zaman anlamadım. Sürünənlər sinfinə aid olan bu heyvanın dünyada 4000 növü var. Ancaq bunlardan 600-ü zəhərlidir.**

**Tibb elmi sübut edir ki, ilan zəhərini qurudulmuş halda 23 ilə qədər saxlamaq olar. İlanların haqqında maraqlı məqamlardan biri də onların başı kəsildikdən sonra belə canlılığını qorumağa davam etməsidir. Yeni asanlıqla onlar asanlıqla ölmürlər.**

**İlanların ov ovlama prosesi də diqqət çəkir. Belə ki, onlar ovunu diri-diri udan zaman nəfəs borusunun girişini bayıra çıxarırlar. Beləcə böyük ovu udarkən boğulmurlar. İlanların bədənlərində çox güclü maye var. Ov nə qədər böyük olsa da, həmin maye onu asanlıqla üyüdə bilir. İlanlar ovlarını səsə görə deyil, vücut istiliyi və hərəkətinə görə tapırlar.**

**Bəzi ilan növləri vardır ki, onlar ikibaşlı ilanlardır. İlanlar yemək zamanı bir-biri ilə dalaşa bilirlər.**

**Onların çoxalma prosesi də digər canlılardan fərqlidir. Belə ki, bəzi ilan növləri yumurtalayır, bəzi ilan növləri isə diri doğa bilirlər. İlanların zəhəri adətən üst dişlərində olur. Həmin zəhər onun ov əldə etməyinə çox kömək edir. Belə ki, ilan ovu tutduqda onu üst dişlərlə sıxır və zəhərini tez ötürməyə başlayır.**

**İlanların dərisi yumşaq olur. Əgər dəriləri sərt olsaydı onlar sürünəndə yaralanaraq ölərdi.**

**İlanın adı da, özü də nə qədər qorxunc görünsə də qeyd etmək lazımdır ki, ilanları çox növü zəhərsizdir. Ancaq dünyanın ən zəhərli ilanı Kral kobrasıdır. Zəhərsiz ilanlar isə ovlarına sarılaraq onlar boğurlar və beləliklə yem əldə etmiş olurlar.**

**Onlar haşərat, qurbağa, quş, balıq, kərtənkələ, siçan, yumurta və s. ilə qidalanırlar.**

**İlanın zəhəri ilə yanaşı, dərisindən də istifadə edirlər. Bildiyimiz kimi ilanlar yalnız isti havalarda torpaq üzərində sürünürlər. Soyuq havalarda isə (daha çox qışda) digər sürünənləri kimi yatırırlar.**

**İlanların sürünməyi nə təccüblüdür, nə də eyib. Çünki Yaradan onları məhz bu cür yaradıb. Ancaq cəmiyyətin sürünməyi, insanların sosial rifahının sürənənə halda olması heç də ürəkəcan hal deyil. Hə, bir də arzulayaq ki, heç kəs ilan kimi zəhərli olmasın. Əksinə hamımızın həyatı ilan dərisi kimi işıqlı və parlaq olsun.**

## Müəllimlərə "hinduşkabaş" deyən direktor işdən çıxarıldı

Bakı şəhəri 301 nömrəli tam orta məktəbin direktorunun müəllimlərə qarşı uyğunsuz davranışı ilə bağlı aşkara çıxarılan faktlar üzrə araşdırmalar aparılıb.



Adalet.az xəbər verir ki, bu barədə Məktəbəqədər və Ümumi Təhsil üzrə Dövlət Agentliyi məlumat yayıb. Araşdırma nəticəsində fəaliyyətində yol verdiyi nöqsanlara görə Məktəbəqədər və Ümumi Təhsil üzrə Dövlət Agentliyinin müvafiq əmri ilə təhsil müəssisəsinin direktoru ilə bağlanmış əmək müqaviləsinə xitam verilib. Bildiririk ki, təhsil müəssisələrində sağlam işgüzar mühitin təmin olunması, vətəndaşların təhsil müəssisəsinə etimadının, təhsil müəssisələrinin fəaliyyətində səmərəliliyin və şəffaflığın artırılması əsas prioritetlərdəndir. Təhsil müəssisələrində hər hansı neqativ halların baş verməsi yolverilməzdir.

## PKK bu ay ləğv edilə bilər

PKK terror təşkilatı aprel ayında ləğv oluna bilər. Adalet.az bu barədə "Hürriyyət" qəzetinə istinadən xəbər verir.

Nəşr bildirib ki, PKK-nın qurultayının aprelin ortalarında keçiriləcəyi və silahları yerə qoyaraq, özünü buraxmağa qərar verəcəyi gözlənilir. "PKK-nın silahı yerə qoyması və özünü buraxması ilə bağlı çox kritik bir mərhələyə daxil oluruq", - Türkiyə nəşri qeyd edib.

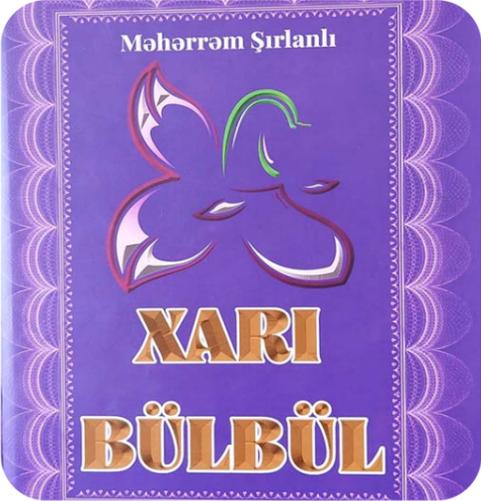
Xatırladaq ki, bir neçə gün əvvəl Türkiyənin Milliyyətçi Hərəkat Partiyasının (MHP) sədri Dövlət Bağçalı PKK terror təşkilatının ən qısa zamanda qurultay keçirərək özünü buraxması və silahlarını təhvil verməsi gərəkdini bildirib. Bağçalı PKK-nın özünü buraxması üçün 4 may tarixini təklif edib, qurultayın keçirilməsi üçün Muş vilayətinin Malazgirt rayonunu uyğun yer kimi göstərib. MHP lideri PKK-nın ləğv qərarının uzadılmasının gözlənilməz nəticələrə və təxribatlara səbəb ola biləcəyi barədə xəbərdarlıq edib.

Qeyd edək ki, PKK lideri Abdullah Öcalan 27 fevralda təşkilatın silahları yerə qoyaraq qurultay keçirib özünü buraxması barədə çağırış edib. Bundan sonra PKK 1 martdan etibarən qüvvəyə minəcək atəşkəs elan etdiyini açıqlayıb.

# "Xarı bülbül"lə bağlı bir neçə kəlmə

Adətən mənə təqdim edilən kitablarla tanışlığım həmin kitabı oxucuya təqdim edən nəşriyyatdan və yaxud kitabı ön söz yazan imza sahibindən başlayır. Bunlar artıq mənə bir vərmiş halını alıb. Səbəbi də çox asan bir məqamdır. Yeni mən həmin o tanışlıq məqamında bir növ kiminlə həmsöhbət olacağımı öyrənməyə çalışıram. İstəyirəm ki, kitabı ayıracığım zamanı boşuna xərcləməyim. Bax, elə indi barəsində yığcam fikirlərimi bilgisayara diktə etdiyim bu kitabla da tanışlığım dediyim məqamdan başladı. Sizə də bildirmək istəyirəm

Kitab "Xarı bülbül" adlanır. Nəfis şəkildə çap olunub. Kitabın ön sözü də AYB və AJB-nin üzvü, şair-publisist Eldar Həsənli yazıb. Kitabın müəllifi 30 ildən artıq qaçqınlıq həyatı yaşamış



Şuşa rayonunun Şırlanlı kənd sakini Məhərrəm Şırlanlıdır.

"Xarı bülbül" müəllifin oxucularla ilk görüşüdü və 195 səhifəlik bu kitabda şairin müxtəlif mövzularda şeirləri toplanıb. Öncədən vurğulamaq istəyirəm ki, Məhərrəm Şırlanlı daha çox təbiət, cəmiyyət və bir də insanın duyğuları barəsində fikirlərini şeirə çevirib. Onun şeirlərinin əsas ana xətti İNSANLIQDI - İnsan dəyərləridir! Bu mənada müəllif qələmə aldığı mövzuya daha çox öz həyat gerçəkliklərini, öz yaşam tərcümeyi-halını hopdurmağa çalışır və oxucunu da özü ilə birlikdə həmin mövzunun əhatə dairəsinə çəkib aparır.

Şeirlərlə tanış olanda hiss edərsən ki, onun müəllifinin böyük ədəbiyyat adamı, söz adamı iddiası yoxdu. O, sadəcə olaraq özü-özü ilə etdiyi söhbətləri, müzakirələri, ona təsir edən hadisələri qələmə alır. Bu bir növü onun təsəllisi və yaxud da hardasa xobbisidi. İstəyir ki, bu misraların, bu şeirlərin etəyindən tutub bir az rahatlıqsın, bir az ağrının, acının içərisindən çıxa bilsin. Məsələn:

**Yəhərlə köhləni, üz tut yollara,  
Gül üzül gözəli tapana kimi.  
Keç dağdan, dərədən, uca zirvədən,  
Dünya gözəlini tapana kimi.**

Və yaxud bu duyğuların davamı kimi müəllifin yaşadığı, gördüyü, tanıyıp sevdiyi və həyatının müəyyən məqamlarını özündə ehtiva edən Qarabağın Cənnət guşələrindən biri olan Qırx-qız yaylağına üz tutaraq yazdığı şeirə diqqət yetirək:

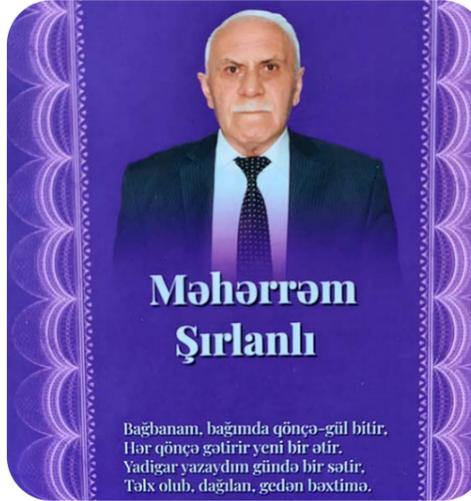
**Meşələr dərin, dərin-dərin,  
Bulaqlar buz kimi, buzdan da sərin.  
İndi bu gördüyün, gəzdiyün yerin,  
Sanma ki, keçmiş başqa cür imiş.  
Yayda tufan qopub, qar ələyermiş,  
Yox-yox, təbiətin öz qanunu var.**

Bu bir həqiqətdir ki, söz oxucu qarşısına çıxarılanda elə bir biçimdə, elə bir özəl mahiyyətdə olmalıdır ki, oxucu onu maraqla, həvəslə, hətta bir az da sevgi ilə qarşılasın. Oxuduğu istənilən bədii nümunəni yeni söz kimi, maraqlı tapıntı kimi qarşılayıb həzm etməlidir, özünü-küləşdirməlidir. Bax, bu mənada ustadlarımızın da dediyi kimi, şair, yazıçı olan hər kəs təkcə düşüncəsinə, istedadına deyil, həm də məntiqə söykənib mükəmməl ədəbi nümunələr ortaya qoymalıdır. Doğrudur, bəzən elə qələm adamlarının yaradıcılıq nümunələri ilə qarşılaşıq ki,

onlara yeni "don" biçirlər, "yenilik" kimi təqdim edirlər. Amma mənə görə bu, yumşaq desək, sözü urvatdan salmaq, onun mənə və məzmununa xələl gətirməkdir. İndiki halda mənə maraqlı görünən budur ki, Məhərrəm Şırlanlı bilavasitə öz sözünü, öz fikirlərini redaktəsiz, duyduğu, düşündüyü kimi və həm də iddiasız bir şəkildə bizə təqdim edir. Bunu onun "Neyləsin" şeirində də görmək mümkündür:

**Soruşsalar yanar qəlbin haralı?  
Söyləyəm yanar qəlbim Şırlanlı.  
Doğulduğum, böyüdüyüm torpağın,  
Qəlbim yanar, indi məndən aralı.**

Oxuduğunuz bu misralar müəllifin özünü təqdim etməsi, tanıtmasıdır. Yeni o bizə haralı olduğunu deməklə yanaşı, həm də qəlbinin



yaralı olduğunu, yurd nisgilini, qaçqın həyatını yaşadığı misraların işığında bizə çatdırır.

Azərbaycanda, eləcə də bizə doğma olan digər memleketlərdə 30 ildə nələr yaşadığımızı, nələr çəkdiyimizi, hansı sınaqlardan keçdiyimizi hər kəs bilir. Ən azından öz yurdunda, öz vətəninə qaçqın həyatı yaşamağın nə demək olduğunu düşünənlər müəllifin ürəyinin nədən ağrılı, yaralı olduğuna təəccüb etməz. Əksinə, onun yaşadığına qəlbən doğma, həmfikir, həmdərd bir Allah bəndəsi kimi münasibət ifadə edər. Necə ki, biz bunun dəfələrlə şahidi olmuşuq. Hətta 44 günlük Zəfər müharibəmizdə bizimlə birlikdə olan, işğal altındaki torpaqlarımızın geri qaytarılmasında mənən iştirak edənlərin xidməti bir tarixi həqiqətdir. Elə Məhərrəm Şırlanlı da Qarabağla bağlı yazdığı çoxsaylı şeirlərdən birində vurğulayır ki:

**Qarabağ gözdür Azərbaycanın,  
Nəməddi, yolunda verməyən canın.  
Şairlər Vətəni, gözəl Şuşanın,  
Şöhreti Qarabağ, şanı Qarabağ.**

Zənnimcə, bu bəndədəki gerçəklik, yeni Vətən torpağı uğrunda savaşa qatılmaq gerçəkliyini bizə kiminsə sübut etməsinə şəhidlərimiz yer qoymayıb. Onların qəhrəmanlığı, Şuşaya bayraq sancması, Xankəndində Zəfər paradı keçirməsi bizim nəyə qadir olduğumuzu, gücümüzü birmənalı təsdiqləyir. Ona görə də Məhərrəm Şırlanlı "Qarabağ Azərbaycanın gözü" adlandırdığı maraqlı bir yanaşmadır. Yəni müəllifin doğulduğu elə, obaya qəlbən bağlılığının və o bağlılıq tellərinin sarsılmazlığını göstərən bir nüansdır. Mən bir oxucu olaraq gözəndən keçirdiyim və necə deyərək, hər bir misrasına zaman həsr etdiyim bu kitabla olan münasibətimi elə şairin öz rübaisindən bir bəndə ilə yekunlaşdırmaq istəyirəm. Çünki həmin rübaidə də uca-ıqdan, zirvələrdən söhbət gedir. Məncə bu uca-ıq sözü ucalıqlar üçün daha tədqirelayıqdır.

**Girəydik qol-qola, qalxaydıq dağa,  
Ən uca zirvəyə çatana kimi.  
Dörd yana uzanan sonsuz yollara,  
Ömür zirvəsindən baxana kimi.**

Elə bu misraların, yeni bu rübainin ovqatı içərisində olan hər kəsə, o cümlədən müəllifə də uğurlar diləyir, daha maraqlı yaradıcılıq nümunələri ortaya qoymasını arzu edirəm.

Əbülfət MƏDƏTOĞLU

Azərbaycan ədəbi mühitində tək-tək elm fədaləri var ki, onlar sözün həqiqi mənasında ədəbiyyatla nəfəs alırlar. Yeni bütün həyatlarını, hətta sağlamlıq durumlarını da sözə, böyük ədəbiyyata xidmətə yönəldiblər və bu gün də həmin mövqedə qalırlar. Belə ədəbiyyat fədalərindən biri də mənə üçün birmənalı olaraq professor Vaqif Yusiflidir. Hələ ilk gənclik illərimdən tanış olduğum, təmasda olduğum, doğma olduğum və yaradıcılığını demək olar ki, bütünlüklə izlədiyim professor Vaqif Yusifli obrazlı şəkildə desəm, böyük ədəbiyyatın həm əkinçisidir, həm də biçinçisi!!! Yeni o, hər gün kimisə araşdırır, kimisə oxuyur və yaxud kiminsə yaradıcılığı barəsində öz sözünü deyir, fi-

terməklə yanaşı, ümidin, böyük QƏLƏBİNİN olacağına əminliyi də çatdırır. Belə ki, Əşrəf Veysellinin, Əli Mahmudun, Ələmdar Quluzadənin, Məmməd Aslanın, Vaqif Bəhməninin, Adil Cəmilin və digərlərinin yaradıcılığında şeirin inandırmaq gücü öne çəkilir. Bu da sözün bilicisi olan çox dəyərli Vaqif Yusiflinin məqalələrindəki göstərmək, təqdim etmək və həm də təqdir etmək imkanının nə qədər böyük olduğuna bir sübutdur.

Böyük oxucu auditoriyası üçün nəzərdə tutulmuş bu maraqlı məqalələr toplusu, mənə fikrimcə yaradıcılıq nümunələri yer almış müəlliflərin özlərinə də yaxşı bir hədiyyə, həm də yüksək bir qiymətdir. Ona görə ki, müəllif bizim üçün son dərəcə vacib olan milli dəyə-

## Vaqif Yusiflin "Qarabağ

## şeirimizdə, nəsrimizdə"

### Kitabı barəsində bir neçə kəlmə

kirlərini ədəbi ictimaiyyətə çatdırır. Elə ona görə də mən onu hər zaman əl çantasında yeni kitablar daşıyan görmüşəm. Maraqlı bir də burasıdır ki, Vaqif müəllim müəlliflərin ona təqdim etdiyi bütün kitabları gözəndən keçirir. Barələrində mütəlx müəllifə nəyisə çatdırır, istər müsbət mənada, istərsə də tənqidi çalarlarda.

Bugünlərdə dəyərlimiz Vaqif müəllim artıq onun da doğma ocağı olan "Ədalət" qəzetinə gəlmişdi. Həmişəki kimi görüşdük, söhbətləşdik və bizi bir-birimizə həmişə isti, səmimi bir sevgi ilə bağlayan rəhmətlik Tofiq Mahmudu da xatırladıq. Onun zarafatlarından birini dilimizə gətirdik. Bax, həmin o auranın içərisində Vaqif müəllim özünün yenidən işiq üzü görmüş kitabını mənə bağışladı. Kitab Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin Qarabağ bölməsinin təsis etdiyi "Qarabağ kitabxanası" seriyasından çap olunmuşdu. Kitabın elmi redaktoru və ön sözünün müəllifi AYB-nin Qarabağ bölməsinin sədri, professor Elçin İskəndərzadədir. "Vektor" Beynəlxalq Nəşrlər Evi tərəfindən çap olunmuş kitabda Vaqif müəllimin "Qarabağ şeirimizdə, nəsrimizdə" adlı silsilə məqalələri yer alıb.

Bəri başdan xatırladı ki, bu məqalələrin bir xeyli hissəsi "Ədalət" qəzetinin oxucularına tanışıdır. Yeni professor Vaqif Yusifli həmin məqalələrin xeyli hissəsini "Ədalət" in oxucularına qəzetimiz vasitəsilə çatdırıb. Buradaca xüsusən məmnunluq hissi ilə qeyd etməliyəm ki, Vaqif Yusifli məqalələrinin şeirimizlə bağlı bölümündə mənə də yaradıcılığımıza münasibətini bildirdi. Yeni mən də bir qələm adamı kimi onun diqqətindən kənardan qalmamışam.

"Qarabağ şeirimizdə, nəsrimizdə" kitabında müəllif müəyyən bir ardıcılıq prinsipini əsas götürüb və bu silsilə məqalələr bir-birinin davamı kimi oxucu qarşısına çıxarılıb. Yeni professorun təqdimatında tək 90-cı illərdən bugünlümə qədər olan Qarabağ mövzusu deyil, ondan öncəki zaman kəsiyi də nəzərdən keçirilib. Təqdim edilən məqalələrdə xalq şairləri, Xəlil Rzanın, Qabilin, Məmməd Arzın, Bəxtiyar Vahabzadənin, Zəlimxan Yaqubun, Sabir Rüstəmxanlının, Fikrət Qocanın, Süleyman Rüstəmin, Mirvarid Dilbazinin, Cabir Novruzun, eləcə də digər şairlərimizin Qarabağ hadisələrinə qədər qələmə aldıkları Qarabağ mövzusu günümüzün reallığı baxımından şərh olunub və həmin şərhlerle də oxucu birmənalı olaraq bilgilənibdir. Yeni hər kəs tək baş verənlərin mahiyyətini deyil, həm də həmin mahiyyətin içindəki gerçəkliyin kökünü görmək imkanı qazanıb.

Maraqlıdır ki, professor Vaqif Yusifli araşdırdığı Qarabağla bağlı poeziya nümunələri kədəri, ağrı-acını, faciəni gös-



rimiz sayılan Qarabağ mövzusunun əbədiliyinə xidmət edən müəlliflərin özləri barəsində də oxucuda təəssürat yarama bilər. Burda fikrimi bir az da genişləndirərək vurğulamaq istəyirəm ki, professor Vaqif Yusiflinin diqqətini çəkən şeir və nəsr əsərlərinin müəlliflərinin hamısı bizim milli və bəşəri mövzumuz olan Qarabağla bağlı fikir bildirməklə tək müəlliflərin deyil, həm də xalqımızın qan yaddaşının həmişə ayaqda olmasını öz istedadları çərçivəsində meydana çıxarıb. Bu yaradıcılıq meydanında onların da yeri və sözü olubdur. Bunu da, məhz öz araşdırmaları ilə professor, ədəbiyyatşünas alimimiz Vaqif Yusifli diqqətindən yayınmayıb.

Son olaraq onu da qeyd edirəm ki, kitabda Adil Şirinin, Rafael Tağızadənin, Vaqif Aslanın, Elçin İskəndərzadənin, Musa Ələkbərlinin, Tahir Rzanın, Emin Pirinin, Mətləb Misirin, Qarabağ notlu, Qarabağ duyğulu, Qarabağ haraylı bir-birindən dəyərli və yaddaqalan poeziya nümunələrinə də diqqət sərgilənibdir. Bütövlükdə isə kitabdakı məqalələrin nəsr bölümündə Aqil Abbasın, Mustafa Çəmənlinin, Elçin Hüseynbəylinin, Hüseynbala Mirələmovun və digər müəlliflərin son illərdə yazdıqları povest və romanları da Vaqif Yusifli tərəfindən maraqlı baxış bucağı altında işıqlandırılıb. Düşünürəm ki, çox hörmətli professor Vaqif Yusiflinin "Qarabağ şeirimizdə, nəsrimizdə" məqalələr toplusu da ədəbi ictimaiyyətin diqqətindən yayınmayacaq. Öz növbədə isə mən Vaqif müəllimə təşəkkür edir və ona yeni uğurlar diləyirəm.

Əbülfət MƏDƏTOĞLU



# POEZİYADA RAFİQ YUSİFOĞLU PALİTRASI

H.Zərdabi adına GDPİ-də (indiki GDU) dil-ədəbiyyat fakültəsinin birinci kursunda oxuyurdum. Kənddən birdən-birə ədəbi mühitə düşsəm də, qısa bir zaman kəsiyində əsil poeziya haqqında az-çox dərəcədə təsəvvürə yiyələnmişdim. "Azərbaycan", "Ulduz" jurnallarını, "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetini köşklərdən ardıcıl surətdə alıb oxuyurdum...

O zamanlar "Ulduz" jurnalının 1971-ci il fevral nömrəsində qarşılaşdığım bir imza diqqətimi çox cəlb etdi. Müəllifin iki yığcam şeiri verilmişdi. "Düz-əyri" adlı ikinci şeir cəmişi birce bənddən ibarət idi:

**Əyrinin kimsəyə axı nə xeyri,  
Düzlərə həmişə ehtiyac oluyur.  
Bəs nədən meşədə yaşayır əyri,  
Kəsilən həmişə düz ağac olur...**

Bu şeirdə həyatın mümkün rənglər toplusu bu gün də aydın və parlaq bir şəkildə özünü göstərir. Şair müşahidə reallığı söykənmiş bir görüntüdə fəlsəfi poetik təsdiqini tapır. Bu dörd misralıq nümunənin doğurduğu məntiqi sonluğu və mənəvi zəpvi bəzi qalın-qalın şeir kitablarında da tapmaq olmur...

Yuxarıda "Düz-əyri" şeirini elə-belə nümunə çəkmədim. Rafiq Yusifoğlu imzasını məhz həmin gündən bu şeirin işığında izləməyə başladım...

Rafiq Yusifoğlu geniş şaxəli bir sənət yoluna malikdir. Onun yaradıcılıq laboratoriyasına nəzər yetirərkən bunu asanlıqla görmək mümkündür. Müəllifin istər lirik, istərsə də uşaq şeirləri, poemaları ona geniş bir oxucu auditoriyası qazandırmışdır. Yazdığı hekayələr, nağıllar, povestlər illər boyu balalarımızın mənəvi-estetik dünyagörüşünün formalaşmasında əvəzsiz rol oynamışdır və hazırda da oynamaqdadır.

Filologiya elmləri doktoru kimi yüksək bir elmi dərəcəyə, professor kimi elmi titula yiyələnmiş Əməkdar mədəniyyət işçisi Rafiq Yusifoğlunun monoqrafiyaları, ədəbiyyatşünaslıqla, elmi-pedaqoji sahələrlə bağlı kitabları daim filoloqların, ədəbiyyatsevərlərin nəzərdiqqətini cəlb edir.

Bir məsələni də qeyd etməliyəm ki, onun nəşirlik fəaliyyəti də böyük zəhmət sayəsində öz bəhrəsini verir. Hətta deyirdim ki, baş redaktor olduğu "Göyərçin" jurnalındaki fəaliyyəti ilə o, ədəbi meydanca müasir uşaq ədəbiyyatının dirijoru görüntüsünü də yaradır.

Rafiq Yusifoğlunun əsərlərinin iyirminci cildi bu yaxınlarda çapdan çıxmışdır. Yanılmırsam, bu, Azərbaycan ədəbiyyatında ilk yüksək çap göstəricisidir.

Şairin böyüklər üçün qələmə almış olduğu şeirlərin mövzu dairəsi çox geniş, çox əhatəlidir. Bu kimi nümunələr də ayrı-ayrı qollara ayrılır. Vətənə məhəbbət, yurd-yuva həsrəti, təbiət gözəllikləri, lirik sevgi hissləri və s. mövzulu poetik nümunələr rəngarəngliyi ilə bir-birindən seçilir.

Rafiq Yusifoğlu heç zaman süni söz axtarışına çıxmır. Onun hər bir mövzusu real həyatdan doğur. Elə bunun nəticəsidir ki, qələmə aldığı hər bir poetik nümunə lirik yanaşma tərzilə başqalarından fərqlənir. Bir neçə bəndini nümunə çəkdiyim "Gərək Yer kürəsi vətənə döne" şeirində olduğu kimi:

**Havaya buraxdıq hissi, pasağı,  
Aydın da üzündə ləkə çoxalıb.  
Günəşin önünü kəşib hasarlar,  
Ana yurdumuzda kölgə çoxalıb...**

**Suya zəhər qatdıq, göylərə tüstü,  
Yerdə insan üçün hava, su çatmır.  
Küləyin önündə bəndlər qurmuşuq,  
Anamız torpağın havası çatmır...**

**Bütün canlılara Yer vətən olsa,  
Görərik dünyanın əvəzi yoxdu.  
Elə yükənlən ki, bu Yer kürəsi,  
Daha fırlanmağa həvəsi yoxdu.**

**Sevgidir qoruyan bəşəriyyəti,  
Vicdandır, ağıldır hər dərde dəva.  
İnsan olduğunu dərk etsə insan,  
Gülşənə çevrilər torpaq, su, hava...**

Bu şeiri yaşadığımız əsrin ən amansız ağrılarından sayılan ekoloji fəlakətlərə qarşı uca-

lan bir monoloq da adlandırmaq olar. Müəllifin qəlbində sonsuz narahatlıq yaradan, nigarançılıq doğuran bir el, bir oba, bir məmləkət deyil, bütöv halda Yer kürəsinin taleyidir. Onun yaradıcılığında bu ruhlu nümunələrlə tez-tez qarşılaşıyıq.

Rafiq Yusifoğlu uzun illər öz doğma ata ocağına həsrət yaşamış, uşaqlıq və ilk gənclik illərinin məskəni sayılan, dağlara, dərələrə, çəmənələrə, düzlərə həsrətlə böylənə-boylənə qalmışdı...Onun bu ruhda köklənmiş şeirləri də yaradıcılığında silinməz izlər buraxmışdır. İlk beşiyi-Qubadlının Çardaxlı kəndi şairin qə-



ləmindən damla-damla kağızlara hopmuş, həmişə də acı bir xətirə kimi yaddaşlarda ilmənişdir:

**Qaldı qar altında ömrün baharı,  
Şirin xətirələ çüşub-çağladı.  
Ruhuma od saldı bu qışın qarı,  
Qayğılar saçımca qırov bağladı.**

**Tutdu bərələri, tutdu bəndləri,  
Sümükdən, ilikdən gəlib keçdi qış.  
Bizdən ayrı düşən qərüb kəndlərin,  
Elə bil boyuna kəfən biçdi qış.**

**Yollara, izlərə yağdı, yağdı qar,  
Arzumun gülləri sazağa düşdü.  
Qar altında qalan təzə məzarlar,  
Bizdən bir qarış da uzağa düşdü.**

Rafiq Yusifoğlu sözlə portret yaratmağa qadir bir sənətkardır. Bu da onun yüksək müşahidə qabiliyyətindən və istədiyi hədəfə həssas yanaşma mövqeyindən irəli gəlir. O da qeyd olunmalıdır ki, şair mövzuya uyğun xarakterik cizgilər çəkməyi də çox ustalıqla bacarır. Buna görə də şeirlərində yeni ruh və maraqlı ab-hava yarada bilir. "Qocanın üzünə-şairin gözü" şeirini oxuyarkən müəllifin necə məhərrətlə baxımlı bir portret yaratdığını görürük.

**Bu qocanın üzündə  
Gör nə qədər qırış var.  
Zaman bir əkinçidi,  
Saldığı şum-qırışlar.**

**Suala tutsan əgər,  
Qoca nəfəs dərəcə-k  
Üzündəki o şumdan  
Xətirə göyərəcək.**

**Vala da bənzərdərsən  
Əgər o üzə baxsan.  
Bu qırışın hər biri  
Səs ciğiridi yoxsa?!**

**Bu valı dilləndirmək  
İstəyənlər az olub.  
O ciğirə bir ömrün  
Qayğıları yazılıb...**

Rafiq Yusifoğlunun təbiət mövzulu şeirləri də özünəməxsusluğu ilə seçilir. Yurdumuzun ayrı-ayrı guşələrinin gözəllikləri şair qələmində yeni bir donda, yeni bir biçimdə oxuculara təqdim edilir. Bu mövzulu şeirlərin poetik cəhətləri onun səyahətləri nəticəsində daha da genişlənir...

Şairin ilham pərisi Xəzərdən qanad açıb Sakit okean üzərində dövrə vura-vura öz nəğməsinə səsləndirir. Ancaq hər an doğma yurdla bağlı nəfəs alır:

**Sakit okean, sən mənə  
Məhəbbətin sevgi deyil, köpükdü...  
Elə mən də öz Xəzərimizi,  
Öz bulaqlarımızı,  
Öz çaylarımızı düşünürəm  
Sənin yanında ola-ola...**

Əlbəttə, şairin lirik şeirləri haqqında mülahizələrim dəryadan bir damcını xatırladır. Onun yüksək mənəvi-estetik dəyərləri ilə seçilən uşaq şeirləri barədə də qısaca söz açmaq istəyirəm. O, uşaq şairi kimi də geniş şöhrət qazanmışdır. Şeirləri həmişə də balalarımız tərəfindən sevilə-sevilə oxunur. Yüzlərlə şeiri dərslərlərə salınmış, bəstəkarlar tərəfindən bəstələnmişdir. Müasir uşaq poeziyasında balacaların psixologiyasını Rafiq Yusifoğlu səviyyəsində qavrayan müəllifləri barmaq göstərmək olar. O, səsinin uşaqların maraqlarından ucaltmağı çox gözəl bacarır. Bütün bunları sübut üçün hələ yaradıcılığının ilk illərində qələmə aldığı "Qatar ilə gələn qış" şeirinə nəzər yetirmək belə, kifayətdir:

**Dayanmışam vəğzalda,  
Şimaldan qatar gəlir.  
Vaqonların üstündə  
Ay can, ay can qar gəlir.**

**Uşaqların səs-küyü  
Sevincdənmi yüksəlib?!Qərİbədir, bu il qış  
Qatara minib gəlib...**

Şair bu şeirində uşaqların gözləri qarşısında gözəl bir mənzərə yaratmaqla kifayətlənmiş, eyni zamanda onların fikrini mühakimə yürütməyə də yönəlmişdir. Bu şəri oxuyan uşaq istər-istməz düşünməli olacaq: Niyə şimaldan gələn qatara da minə bilirdimi?..

R.Yusifoglundun yaradıcılığında müharibə, onun törətdiyi fəlakətlər, faciələr gərgin yaşantı məqamları, doğurduğu fəsadlar və s. geniş yer tutur. "Şar və balaca qız" şeirinin yaratdığı poetik təəssürat hətta böyükləri də həyəcanlandıran qadir bir əsərdir. Atasını döyüşlərdə itirən qız oynatdığı şarı göz bəbəyi kimi qoruyur. Çünki bu şarı atası üfürüb doldurmuş, sonra cəbhəyə yollanmış və döyüşdə həyatını itirmişdir. Onun şarı necə də ehtiyatla, qorxa-qorxa oynatdığı uşaqların nəzərindən qaçmır:

**Bir gün toxtaqlıq verib,  
Söylədik ki. Süsənə:  
Nə qədər istəyirsən,  
Şar alarıq biz sənə.**

**Qız etiraz elədi,  
Üzünü bulud aldı.  
Elə söz söylədi ki,  
Əlim üzümdə qaldı.**

**-Özünü yormayın,  
Bu şarın əvəzi var? -  
Axı onun içində,  
Atamın nəfəsi var...**

**...Bu qızı yetim qoyan  
Nəmərd əllər qurusun!  
Ulu Tanrı o şarı  
Tikanlardan qorusun!**

Rafiq Yusifoğlu lirik yaradıcılığında olduğu kimi, uşaqlar üçün qələmə aldığı nümunələrdə də olduqca səmimi görünür. Bu da onun oxuculara, o cümlədən, uşaqlara sonsuz məhəbbətindən irəli gəlir.

Söz yox ki, şairin şeirləri üzərində analitik təhlil aparmaq niyyətində deyiləm. Onun yaradıcılığı geniş tədqiqat obyektidir. Yəqin ki, tezliklə belə də olacaq və tədqiqatçılar tərəfindən hərtərəfli araşdırılacaq.

Mən isə sevimli şairimizi 75 illik yubleyi münasibətilə təbrik edərək, ona daha da əzmlə yazıb-yaratmaq eşqi arzulayıram!

...Və bir daha inanıram ki, Rafiq Yusifoğlunun rəng zənginliyi və çalaları ilə seçilən söz palitrası bizi öz mənəvi dünyasına hələ çox qonaq aparacaq!

Ələsgər ƏLİOĞLU

## Alimlər ölümcül ağciyər xəstəliyinin səbəbini aşkarlayıblar

Ratqers Universitetinin tədqiqatçıları aşkar ediblər ki, səhv yerləşən immun hüceyrələri şəkələri on il ərzində xəstələrin 80%-ni öldürən ölümcül xəstəlik olan idiopatik ağciyər fibrozunun inkişafında əsas rol oynayır. Keşf yeni müalicələrə səbəb ola bilər.

Adalet.az xəbər verir ki, araşdırma "European Respiratory Journal" da (ERS) dərc olunub.

İdiopatik ağciyər fibroz ağciyər toxumasının çapıqlaşmasına səbəb olur, nəfəs almağı çətinləşdirir və xroniki oksigen çatışmazlığı ilə nəticələnir. Mövcud dərmanlar xəstəliyin gedişatına yalnız cüzi təsir göstərir və ağciyər transplantasiyası bütün xəstələr üçün mümkün deyil və yüksək risklə əlaqələndirilir - xəstələrin 50% -i əməliyyatdan sonrakı beş il ərzində ölür.

Yeni araşdırmada alimlər sağlam ağciyərlərdən toxumaları və idiopatik ağciyər fibroz olan xəstələrdən nümunələri müqayisə etmək üçün fəza fiqurlarının çəkilməsi üsullarından istifadə ediblər. Onlar aşkarlayıblar ki, xəstələrin zədələnmiş ağciyərləri sözün əsl mənasında plazma hüceyrələri ilə - adətən sümük ilişində olan və antikor istehsal edən xüsusə immun hüceyrələri ilə doludur.

"Bu tədqiqatda ən diqqət çəkən şey, idiopatik ağciyər fibroz xəstələrinin ağciyərlərindəki bütün fibrotik bölgələrin plazma hüceyrələri ilə örtülməsidir", - Rutqers Universitetinin Tibb Məktəbinin pediatriya professoru, tədqiqatın aparıcı müəllifi Si Yan deyib. "Normal ağciyərlərdə belə hüceyrələr praktikki olaraq yoxdur, lakin idiopatik ağciyər fibroz olan xəstələrdə onların sayı çox olur", - o əlavə edib.

Alimlər bu anormal immun prosesini idarə edən evvəllər məlum olmayan hüceyrə şəkəllərini müəyyənləşdiriblər. Onlar siqnal zülalları və plazma hüceyrələrini zədələmiş ərazilərə cəlb edən, zülal, unikal fibroblastlar ifraz edən yeni növ damar divar hüceyrələri aşkarlayıblar.

## Bu tarixdə buraxılış imtahanı keçiriləcək

Aprelin 13-də Bakı şəhərinin Xətai, Nəsimi, Nərimanov, Qaradağ, Suraxanı, Səbəli, Gəncə (1 hissə), Samux, Yevlax, Qazax, Ağstafa, Şəki, Lənkəran (1 hissə), Astara, Yardımlı, Ağdam, Ağcabədi, Şuşa, Xankəndi, Xocalı, Ağsu, Zərdab, İsmayilli, İmişli, Şirvan, Biləsuvar, Qusar, Siyəzən, Xızı və Şabanda Dövlət İmtahan Mərkəzi tərəfindən ümumi (9 illik) orta təhsil səviyyəsi üzrə buraxılış imtahanı keçiriləcək.

Bu barədə Adalet.az-a DİM-dən məlumat verilib.

İmtahana buraxılış vərəqəsinin çapı Buraxılış imtahanında iştirak edəcək şagirdlər bu linkdən istifadə edərək imtahana buraxılış vərəqəsinə çap edə bilərlər. Təhsil müəssisələri isə bütün şagirdlərin buraxılış vərəqələrini çap edə bilərlər. İş nömrəsinin öyrənilməsi Şagirdlər öz iş nömrələrini buradan öyrənə bilərlər.

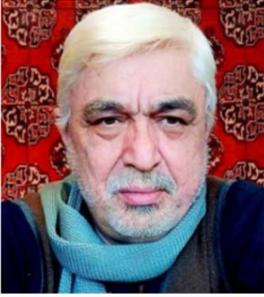
Buraxılış vərəqəsinin çap qaydaları Buraxılış vərəqəsinə çap etmək üçün kompüterdə Adobe Reader proqramı olmalıdır. Həmçinin, brauzerin "Pop-up blocked" blokməsindən qeyd işarəsi götürülməlidir.

Şəxsiyyəti təsdiq edən sənədinə şəkli olmayan şagirdlər təhsil müəssisəsi tərəfindən təqdim olunan arayışı DİM-in saytından yükləyə bilərlər.

Gəncə və Lənkəran şəhərlərində imtahan keçirilmə qaydaları

Gəncə və Lənkəran şəhərlərindəki məktəblərin şagirdlərinin imtahanları iki günə bölünüb. Bu bölünmə "hissə" kimi qeyd edilib və "keçid" qoyulub. Linkə klik etdikdə həmin tarixdə hansı məktəblərin imtahan verəcəyi barədə məlumat alınır.





Əlisəfər HÜSEYNOV

## RƏNDƏ, "BALACA USTA" VƏ BALACA OĞLAN

(xatirə- hekayə)

Həyətlərində işləyən o biri ustalara nisbətən boyu balaca, yaşı da az olduğundan öz-özlüyündə "balaca usta" adlandırdığı gənc oğlan əlindəki rəndəni mənəgənəyə qoyulmuş taxtanın üstündə cani-dildən irəli-geri sürüşdürdükcə rəndənin "gözündən" ilan kimi sivrilib çıxan yonqar parçaları bir az aralıda gilas ağacının gövdəsinə sığınmış, ağzını açaraq gillincə bu mənərəyə göz qoyan 6 yalı oğlan uşağının içindəki sevincin üstünə bir tikə də sevic gətirirdi - həm təzə yonqarın iyi, həm də axşam ustalar gedəndən sonra yonqar topasının içində atlanıb-düsmək o işağın cox xoşuna gəlirdi. İndi də gözəlşirdi ki, usta işini bitirsin və o da öz sevimli əyləncəsinə başlasın.

Balaca usta isə qayğı içində idi: 13 metr uzunluq, 4 metr eni olan eyvanın döşəməsi olacaq taxtaları rəndələyib eyni qanlığa gətirməli, səthlərini şüşə kimi hamarlamalı idi axı. Özü də belə isti havada...

Qəfildən başını qaldıraraq deysən öz həyətlərindən başqa hələ ki heç haranı görməyən bu manpax, utancaq uşağı görəndə ustanın içində elə bil nə isə bir işiq yandı, dodaqlarına təbəssüm qondu. İşinə ara verib qolu ilə alınıdakı təri silərək dedi:

- Ağzını yum da...Qorxmursan ora milçək girir?

Uşaq utanıb qızarsa da, qımışdı, balaca ustanın bu zarafatı onun xoşuna gəldi...

Balaca usta sağ tərəfdə üst-üstə yığılmış rəndələ-nək kor-kobud taxtalara göz qoyub astandan dedi:

- Gör hələ nə qədər qallb ey!

"Qoy çox qalsın, əmi. Mən istəmirəm sən burdan tez gedəsən" - deyərək uşağın ürəyində öz-özünə pıçılda-dı.

Balaca usta yenə də üzünü uşağa tutub soruşdu:

- Bura bax, sən böyüdə kim olmaq istəyirsən?

Uşaq cavab verə bilmədi və verə də bilməzdi, çünki kim olacağı bir yana, heç nə vaxtsa böyüyə biləcəy belə ağına gəlmirdi.

- Yaşına görə yaxşı bədənən var. Lap pəhləvana oxşayırsan. Bax, qulağında sırğa elə - kim olursan ol, amma mənim kimi rəndəçəkən olma ha. İş deyil bu.

Uşaq onun nə demək istədiyini təbii ki, başa düşmədi. "Niyə axı? Rəndə ilə taxta yonmaqdan yaxşı iş ola bilər?"

Sonra usta gözlərini uşağın üzünə zilləyib gül-gülə dedi:

- Bilirsən, gəl sən böyüyəndə o qəzet, kitab yazanlar var ey, onlardan ol, sadə adamların dərd-sərini qəlimə al, lap elə məndən yaz.

Bunu deyib ürəkdən güldü və elə gül-gülə də özünün qoşduğu şəri dedi:

*Pəhləvan oğlan,  
Çəpərdən boylan.  
Qızlar görsünlər,  
Dərddən ölsünlər...*

Həyətdə şən gülüş səsi yayıldı...

- Yaxşı, fasilə bitdi. Get mənə bir stəkan səri su gətir, pəhləvan oğlan. Ciyərim yanır.

Yenə rəndə işə düşdü və uşaq yerindən götürü-lüb su dalınca köhnə evlərinə qaçdı...

Vaxt yetdi, vədə yetişdi, həmin taxtaların hamısı rəndələnib eyvanın döşəməsinə düzüldü və o uşağın da yonqar sevincinə bununla son qoyuldu. Amma balaca usta həssas adam imiş, sağollaşmış gədəndə rəndələrindən birini uşağa uzadıb dedi:

- Götür, sənə bağışlayıram. Nə vaxtsa yazan-filan olsan, ondan da bir şey yazarsan...Bax, amma rəndəçəkən olma ha...

Uşaq yaşarmış gözlərini gah əlindəki rəndəyə, gah da balaca ustaya dikib bilmədi nə desin...

...O uşaq mən idim - indiyə qədər rəndəyə baxa-baxa onun yonub hamarladığı taxtaların üstündə dayanıb xəyaldən 60 il əvvələ qayıdan mən.

Sən demə, bəzən adi bir əşyanın yaddaşı insanın yaddaşından daha güclü, daha etibarlı olurmuş.

Sənin xahişini 60 ildən sonra yerinə yetirdim - o rəndəni ata evinin zirzəmisindən tapandan sonra...

Bağışla, balaca usta!...

Allah ondan insanı - insanlığı, kişini - kişiliyi səciyyələndirən üstün xüsusiyyətlərdən heç birini əsirgənməmişdi. Elxan Məmmədlini yaxından tanıyanlar, onu sağlığında bir insan materialı kimi tədqiq edən elmi ictimaiyyət nümayəndələri təvazökarlığının altını cızır, şöhrətpərəstlikdən uzaq olmasını, hər xırda uğurdan qürrelənmədiyini vurğulayırdılar. Müşahidə etdiklərini deyirdilər, onun olduğu saz-söz məclislərində aşiqlər öz çalğı və oxumalarına xüsusi həssaslıqla diqqət yetirirlər.

Tədqiqçülər ki, ədəbi-bədii məclislərdə çıxış edərkən sanki dinləyiciləri ovsunlayırdı. Onu haqlı olaraq ziyalılarımız arasında özünün azərbaycançılığı, vətənpərvərliyi, milli ruhu, milli ideyası, alicənablığı, insanpərvərliyi, əxlaqi-etik görüşlərinə və ümumi dünyagörüşünə görə hamının sevimlisinə çevrilən ən yaxşı elçilərdən və həmkarlardan biri, hətta birincisi kimi qələmə verirdilər. Duruşunda, yerləşində, cah-cəlalı söz-söhbətində bir dastan təmligi, bütövlük və yetkinlik urvatı görürdülər. Özünün

göstərib. Elxan müəllim uzun illərdən bəri respublika televiziya və radio vasitəsilə aşiq sənətinə dair silsilə verilişlər hazırlayıb, aşiqsevərlərə ərmeğan edib. Bu verilişlər demək olar ki, bütün Azərbaycan aşiqlərinin saz, söz ustalarının həyat və yaradıcılığını özündə əks etdirən qiymətli audio-video sənədləridir. Hörmətli alim əsl milli qeyrət göstərərək təmənnaşız olaraq bu qiymətli sənət nümunələrini



laramın 2017-ci ilin nəşri olan IV cildində yer alan, Elxan Məmmədliyə həsr etdiyim "Saz ömür və dadından doylunmayan saz ömrü yaşa, əmioğlu!" adlı oçerkimdə Elxan əmioğlumun mərhumə anası Fatma xaldan bir siltat gətirmişəm: "Hər söhbətində mənə deyirdi ki, atan Eyvaz Məmmədov Hüseyin qulu əminin sıxıntılı günlərində həmişə tərəzinin Hüseyin qulu müəllim olan gözündə olardı". Sonrakı sətirlərdə Elxan kitabən davam etmişəm: "Hörmətli bükülməz biləkli pələng əmioğlu! Bu fikrə şərh vermək çətindi. Özümüzlə biləndən bu fikrin üstündə köklənmişik, bir-birimizə arxa-dayaq olmuşuq. Bundan belə də Allah verən ömrü beləcə, şərəflə və şərəfimizi qoruya-qoruya yaşamalayıq".

Orta məktəb illərində də, ali məktəbdə oxuduğum dövrdə də məndən bir neçə yaş böyük, seçdiyim Bakı Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinin məzunu olan əmim oğlundan gördüyüm diqqət və qayt ölçüyəgəlməzdir desəm, yanılmaram. Demək olar, hər gün, bəzən hətta gündə iki dəfə zəngləşib hal-əhval tuturduq.

# El üçün yaşayan, el üçün yanan diridi həmişə, sağdı həmişə...

sambalı ilə tən gələn sözünü, sərrast düşüncələrini, hədəfə dəyən fikirlərini, hər kəsə nümunə, örnək ola biləcək doğruluğunu, dürüstlüyünü təqdir edirdilər. Fiziki olaraq da çox güclü, atletik cüsellə adam idi; mən ona "bükülməz biləkli, pəhlivan əmioğlu" deyirdim.

Uzun illər ərzində Azərbaycan xalq yaradıcılığının, xüsusilə də aşiq sənətinin tədqiqinə dəyərli töhfələr verməmiş, bu sahənin elmi-nəzəri əsaslarının formalaşmasında müstəsna rol oynamış, çoxsaylı elmi əsərləri, monoqrafiyaları və məqalələri ilə aşiq poeziyasının mənşəyini, inkişaf mərhələlərini, janr və sənətkarlıq xüsusiyyətlərini təhlil etmiş Elxan Hüseyin qulu oğlu Məmmədlinin doğum günü də (1 yanvar 1946-cı il), ölüm günü də (21 mart 2025-ci il) bayrama təsadüf etdi. Burada hansısa qeyri-adi əlamət axtarmaq fikrində deyiləm, amma

Amma gələn rəndəyə, yuxarıda sadalanan müsbət məziyyətlərin bir şəxsiyyətdə cəmlənməsi istər-istəməz adamda belə qənaət yaradır ki, həmin şəxsiyyət təqvimin adı səhifəsində doğula, sıradan bir gündə ölə bilməzdi. Bayram günü dünyasını dəyişməklə bir növ hamıya mesaj verdi ki, çox üzülməyin, xeyirlər şər qardaşdır.

Beləliklə, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Elxan Məmmədli 79 yaşında dünyasını dəyişdi. Azərbaycan folklorşünaslığı elminə, bir nəsilə, bir ailəyə ağır itki üz verdi.

Elxan Məmmədlinin rəhbərliyi altında Aşiq yaradıcılığı şöbəsində Azərbaycan aşiq yaradıcılığı araşdırılıb, nümunələri toplanılıb, sistemləşdirilib və nəşrə hazırlanıb. Aşiq sənətinin poetik xüsusiyyətlərinin, ideyamezmun məsələlərinin tədqiqi, ayrımı, aşiqlərin bədii irsinin toplanması və nəşri, onlar haqqında monoqrafik tədqiqatların aparılması, "Azərbaycan aşiqləri" çoxcildliyinin tərtib və nəşr edilməsi də bu şöbənin əsas vəzifələrindəndir.

Aşiq sənətinin kökləri qədim dövrdə gedib çıxsa da, Elxan Məmmədli aşiq sənətinin əsasının XV əsrin sonu XVI əsrin əvvəllərində qoyulduğu qənaətində olub. Əmin idi ki, Azərbaycan aşiq sənəti - sazı yalnız Azərbaycan xalqına məxsusdur və Azərbaycan xalqının istedadı muğama öz töhfəsini verib, muğamanın məzmununa təsir

Azərbaycan Respublikası Dövlət Səs Yazıları Arxivinə təqdim edib. Sonradan həmin materiallar elmi-texniki cəhətdən işlənərək rəqəmsal formata keçirilmişdir. Arxiv rəhbərliyi Elxan müəllimin bu addımını "əsl milli qeyrət nümunəsi" adlandırmışdı.

Elxan müəllimin bir folklorşünas kimi yetişməsində, tanınmasında təkçə bir atak imi yox, həm də tanınmış bir pədaqoq kimi əmim Hüseyin qulu Məmmədlinin böyük rolu olub. Hələ Xalq Şairi, Türk Dünyasının Böyük Söz Fatehi Zəlimxan Yaqub sağlığında Elxan Məmmədlinin 60 illik yubiley gecəsindəki çıxışında demişdi: "Elxan öz səsinə elə səslərə qoşdu ki, ona nə ayrılıq, nə də zaman sədd, sərhəd çəkə bilmədi. Türkünstanda da, Qafqazda da, İranda da, Türkiyədə də, Şər q ələmində də, Türk dünyasında da, bütövlükdə Şərqi, Qərbi qucaqlayan böyük dünyada da dalğalara qoşuldu Elxanın səsi, şairlərimizin, alimlərimizin, aşiqlərimizin, ozanlarımızın, ustalarımızın, övliyalarımızın, dedələrimizin təbliğatı ilə məşğul ola-ola özü də nuranılaşdı, pıranılaşdı, gözəlləşdi, duruldu, saflaşdı, oldu saz, oldu aşiq, oldu şair, oldu folklorşünas. Bax, bu mənada, bunun bir səbəbi var, bir də onu yetirən onun doğulduğu ailədi. O ailədi ki, o ailə Borçalı ziyalılarının hamısının ocağı olub Hüseyin qulu müəllimə görə"

Ona "Aşiq sənətinin yorulmaz yolçusu" (İsrafil Abbaslı), "Folklorlaşan folklorşünas" (Mahmud Allahmanlı), "Şaman Elxan" (Mürsəl Həkimov), "Dostluğun fəvqündə dayanan insan" (Tariyel Abbaslı), "Elin xanı" (Miraslan Bekirli), "Günəy aşiqlərinin sevimlisi" (Böyükbəy Ələkbəroğlu), "Ozan kimi" (Həzi Həsənli), "Bir ömürdə iki həyat yaşayan alim" (Elbəy Cəlaloğlu), "Aşiq sənətinin Məcnunu" (Şöhrət Əfşar), "Folklorumuzun cəfəkeşi" (Maşallah Xudubəyli), "Dədə Elxan" (Aşiq Altay Məmmədov) kimi xitablər ediblər.

Pr.M.Allahmanlının redaktoru olduğu, Elxan Məmmədlinin 70 illiyinə həsr olunmuş "Elxan ömrü, saz ömrü" kitabında mənim də müəllifi olduğum, daha əvvəl "Ağır elsen, Borçalıda adın var" kitabımın II cildində getmiş "El üçün yaşayan, el üçün yanan diridi həmişə, sağdı həmişə" başlıqlı oçerkim yer almışdır. Bundan başqa, çoxcildli "El sevni alem sevr" kitab-

Söz-söhbətindən şaqraq gülüşü, yerində işlətdiyi zarafat əskik olmazdı. Amma sonuncu dəfə mənə zəng edəndə səsinde, danışığında bir kövrəklik duyduq. Hətta iradə bildirdim ki, bu nisgil sənə hardandı belə?

Doğrudur, yaşasaydı, hələ çox işlər görə, elimizə xeyli töhfələr verə bilərdi. Ancaq 100 il yaşamamağının günahını onun özündə görməyə dəyməz. Elxan Məmmədli lap bir əsr də yaşasaydı, dadından doylunacaq ömür deyildi onun yaşadığı. Çünki şərəflə yaşadı, saz ömrü yaşadı. O tale verən ömrü elə yaşadı ki, hər an nəfəs dərib arxaya boylanmağa, bir növ özü-özünə hesabət verməyə haqqı oldu.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının nekroloqunda qeyd olunduğu kimi, Elxan Məmmədlinin ən böyük mükafatı onu sevənlərin qəlbindəki işıqlı xatirəsidir. O, bu işıqlı obrazı saza-sözə bağlı ömrü, məhsuldar elmi fəaliyyəti, şən, zarafatlı və səmimi xarakteri, təmənnaşızlığı, dostcanlılığı və xalq mədəniyyətinə sonsuz sevgisi ilə qazanıb. İnanıram ki, indiyə qədər Elxanın ruhu atası Hüseyin qulu müəllimin, atam Eyvaz Məmmədovun, vaxtilə bizi bir-birimizə əmanət etmiş böyüklərimizin cənnətməkan ruhlarına qovuşub. Allah rəhmət eləsin.

## Bükülməz biləkli pələng əmioğlu

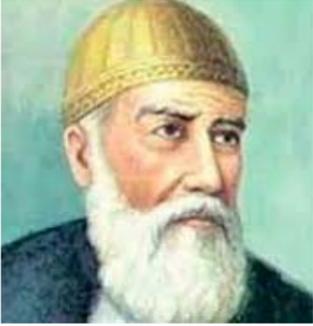
*El üçün yaşadı, el üçün yandı,  
Elxanın səsinə sənət oyandı.  
Ənənə oyandı, adət oyandı,  
Hörməti, izzəti nəhəng əmioğlu.*

*Adınla bağlıdır çox gözəl işlər,  
Sazın-sözün sehri, gözəlləmələr.  
Qadrini həmişə el, mahal bilər,  
"Bəhmən", "Misri", "Cangi" əmioğlu.*

*Saz ömrü yaşadı, saz ömrü sürdü,  
Hər sözü, söhbəti incidi, dürdü.  
Kükreyəndə sanki Arazdı, Kürdü,  
Bükülməz biləkli pələng əmioğlu.*

*Diridir həmişə, sağdı həmişə,  
Alın açığı, üzü ağdı həmişə.  
Qohumluqda zirvə, dağdı həmişə,  
Sənətin başında çələng əmioğlu.*

Səməndər MƏMMƏDOV,  
Prezident təqəüdcüsü,  
şair-publisist



# BAYAT



№ 38 (898)



Vahid Əlifoğlu

## NƏ GETMƏYƏ, NƏ QALMAĞA ÜZÜM VAR

Kim çəkibə bu çevrəni, sözüm yox,  
Ha axtardım, ha fırlandı, izim yox.  
Nə getməyə, nə qalmağa üzüm yox,  
Bir az qal var, bir az öl var içimdə.

Dağın dibi, yalın dalı nağıldı,  
Gümanlarım it unu tək dağıldı.  
Sularında balıqları boğuldu,  
Kürüsü çürümüş göl var içimdə.

Nə açarı, nə kilidi hasarın,  
Gor evinə çəkildi hasarın...  
Bu gördüyün şəkilidi hasarın,  
Arxasına gizli yol var içimdə.

Çoxdu tez qazanan, gec dolandıran,  
Durmadı qabağa heç, dolandıran...  
Qışda neçə sürü, köç dolandıran,  
Yayda örənən çöl var içimdə...

## FƏLƏSTİN UŞAQLARI

Uşaq atasından güclü  
heç kimi bilməz.  
Atalarının  
Bir barmaq qurşun önündə,  
Nə qədər aciz olduğunu  
Öz gözləri ilə gördülər.  
Beşikdən tank olmaz,  
Yüyrükdən təyyarə.  
Gülləyə atılan ilan kimi,  
Qaldılar qıvrıla-qıvrıla,  
Qaynar qumun üstündə-  
Fələstin uşaqları...

Bu dünyanın şərqində  
Güllələnən uşaqların  
qığıltısı himn deyil  
Göz yaşları adi sudu,  
İçində bir ovuc duz ərimiş...  
Qışqıra-qışqıra,  
Hıçqıra-hıçqıra,  
Mərmilərin, raketlərin  
"Atdöşündə" qaranəfəs...  
Yerdə qaçanlardan,  
Göydə uçanlardan,  
Kürəyini, sinəsini  
Nişangahda saxlayanndan,  
Hər kəsdən, hər şeydən,  
Aman dilər, mərhəmət umar-  
Fələstin uşaqları...

... Buşun da nəvələri var  
Raysın bətni-  
Cəhənnəm dərəsi...  
.. Qərbin baş nazirləri,  
Dəmir nazirləri, daş nazirləri...  
Namussuzluğu, fahişəliyi ilə  
fəxr edən,  
İt nazirləri, quş nazirləri,  
Kişi olsalar da,  
ata deyillər...  
qadın olsalar da,  
ana deyillər...  
... Cəlladdan törənən də

## Mənim də qismətim qürbətə düşdü, O dağlara gəlməyimdən keçdi tay...

cəllad olacaq, vallah...  
La ilahə illəllah...  
... Nəyə nifrət,  
Kimə lənət?...  
... Gözlərin görə-görə,  
Ağlın kəsə-kəsə  
Əlac edə bilməyəsən  
Sevdiklərinə, əzizlərinə...

Bir gün baxırsan ki,  
Öz boy-buxunun  
dar ağacını özünə,  
Əllərin də kəndirdi boğazına.  
Və ayaq üstə,  
öz əllərinlə.  
Öz-özünü boğub öldürməsən,  
Xəbərin də olmayıb...

\*\*\*

Karvan getdi, dalınca bax,  
Bu kəsərsiz qılınca bax.  
Yorğana bax, balıncı bax,  
Yatırdı nağıllar bizi.

Bəxt karxana sərər, görməz,  
Yetişməmiş dərər, görməz...  
Allahdan gün görər-görməz,  
Səbətə yığırlar bizi...

Göy nə çəkdi, yer bilmədi,  
Biçən biçdi, vər bilmədi.  
Anasına ər bilmədi,  
Bilmədi oğullar bizi...

Nə fərqi var - erkək, dişi,  
Tərgitməyək bu vərdişi.  
Qurutmağa dəyməz, kişi,  
Onsuz da sağirlar bizi...

\*\*\*

Xoşbəxt günlərimiz harda qurtarı,  
Nahaq çəkirdin sən, bu hasarı.  
Bütün icazələr burda qurtarı,  
Niyə aşmalıyam mən, bu hasarı?

Quru xəyallarda yaşayır adı,  
Əkmədin, gözləmə biçində heç nə.  
Hər şey bu sarayın hasarında  
Girsəm nə tapacam içində - heç nə.

Tənhalıq ömrümə ələyir qarı  
Qonaqsız evlərdə dərd var, azar var.  
İndi göy üzünün mələyi - qarı,  
Endi yer üzünə, yerdə hasar var...

Eh, giley-güzardı axırda sevgi  
Kağız çiçəkləri quşdan kiçikdi.  
Vallah, şişirdirsən, bu xırda sevgi  
Üst-üstə qoyduğun daşdan kiçikdi...

Sənsiz ölməmişəm illər uzununu,  
Arvad söhbətiymiş məni ağrıdan.  
Niyə bilməmişəm, illər uzununu,  
Hasar həsrətiymiş məni ağrıdan...

Qılıqlı nəfəsə, sevdalı səsə  
Ölüm ayağında çatdım həmişə.  
Dünyadan nə umdum, nə istədim sə,  
Hasara bükülü tapdım, həmişə...

Deyirdim ki, bəlkə çıxdı qanadım,  
Göylər yurd yeridi, yer yuvasızdı.  
Yaxşı ki, uçmağa yoxdu qanadım,  
Yaxşı ki, bu hasar darvasızdı...

\*\*\*

Açdım hər sirrimi yoldan keçənə,  
Yüz başa bir sınıq qoldan keçənə.  
Didilmiş yun qalır koldan keçənə,  
Yazdım şeirləri mən nahaq yerə.

Bir çöp itkisinə çoxdu göynəyən,  
Aclara nə var ki, toxdu göynəyən.  
Mənim dərdlərimə yoxdu göynəyən,  
Yazdım şeirləri mən nahaq yerə.

Bülbüldən matahdı millətə, bayquş  
Neyləsin ləkəli qeyrətə bayquş?  
Biz vətənə yükük, qürbətə bayquş,  
Yazdım şeirləri mən nahaq yerə...

Yolsuz yolçuların iti sözdü,  
Dağılmış evlərin kötüyü sözdü.  
Şair balasının yediyi sözdü,  
Yazdım şeirləri mən nahaq yerə.

Götürüb daş kimi atdılar məni,  
Keçi qiymətinə satdılar məni,  
Qoyun sürüsünə qatdılar məni,  
Yazdım şeirləri mən nahaq yerə.

Yel vurur, sovrulan külümə heyif,  
Sevə bilmədiyim ölümə heyif,  
Əlli il çəkdiyim zülümə heyif!  
Yazdım şeirləri mən nahaq yerə

Kim bilir, qayğısız yerdə doğulsam,  
Güləram doyunca dərdə, doğulsam.  
Mən şair olmam, bir də doğulsam,  
Yazdım şeirləri mən nahaq yerə...

\*\*\*

Dərd qovurdu, qəddim, boyum qurudu  
Dərdli sinəm oyum-oyum qurudu.  
Dəhnəm uçdu, selim-suyum qurudu,  
Gözlərimi silməyimdən keçdi tay

Kaman kimi gərilməşəm Vətənsiz,  
Sarfa-sarfa dərilməşəm Vətənsiz,  
Yüz yol ölüb-dirilməşəm Vətənsiz,  
Birdəfəlik ölməyimdən keçdi tay

Sozüm yoxdu yerə enmiş meymuna,  
Məclislərdə şirə dönmüş meymuna.  
Çox əyildim itə minmiş meymuna,  
Bu hikmətə gəlməyimdən keçdi tay

Vahid Əlifoğlu zillətə düşdü,  
Qısıldı yadlara, minnətə düşdü.  
Mənim də qismətim qürbətə düşdü,  
O dağlara gəlməyimdən keçdi tay...

\*\*\*

Bu dünyadı, gün də yazır,  
Dağa-daşa çən də yazır.  
Bəndə pozur, bəndə yazır,  
Fələyin adıymış elə...

Cələdədi sirr, quş gəlməz,  
Tora, dənə hər quş gəlməz.  
Yüzün yandır, bir quş gəlməz,  
Lələyin adıymış elə...

Fırlan görüm, təkər şeytan  
Uçuruma çəkər şeytan.  
Şah iblisdi, nöker şeytan,  
Mələyin adıymış elə.

Yollara bax, yol ağıdı,  
Yolçu getmir, dərd dağıdı...  
Torpaq qutu qapağıdı,  
Bələyin adıymış elə.

Ovcumda gözüm, itmədi,  
Gözümde izim itmədi...  
Ha tutdum, üzüm itmədi,  
Ələyin adıymış elə...

\*\*\*

Yıxıldım, anam yıxıldım,  
Tutmağa qol da yoxdu heç.

Dediymi nəynən deyim,  
Deməyə dil də yoxdu heç.

Bu yazını yazan yazıb,  
Yazdığını sapdan asıb.  
Bəydən saman kasıb,  
Girməyə kol da yoxdu heç.

Tük tərsinə, dəllək naşı,  
Arsız sifət, döndü, qaşı.  
Hanı bu dəlinin başı,  
Səpməyə kül də yoxdu heç.

Nağıllar pərən-pərəndi,  
Axırı dağa dirəndi.  
Dörd yanımız it hürəndi,  
Getməyə yol də yoxdu heç.

Bitməyən kötük qalmayıb,  
Yeməyə kötək qalmayıb.  
Tutmağa ətək qalmayıb,  
Ətəklilik əldə yoxdu heç...

\*\*\*

Çəmənin xalçası yox,  
Mən bu bağı neyləyirəm.  
Armudu yox, alçası yox,  
Mən bu bağı neyləyirəm.

Duman yenib tül açılır,  
Bülbül ötmür, gül açılır.  
Ağacına əl açılır,  
Mən bu bağı neyləyirəm.

Gələn gəldi, söydü, bitdi  
Torpağın su döydü bitdi.  
Nar qurudu, söyüd bitdi,  
Mən bu bağı neyləyirəm.

Çiçəkləri yağdı elə,  
Xəyallarda sağdı elə...  
Özü boyda dağıdı elə,  
Mən bu bağı neyləyirəm...

\*\*\*

Bir quş idi uçdu belə,  
Ha yürüdü qaçdı belə...  
Qurumuş ağacdı belə,  
Meyvəsin dərdiyim səngər.

Oyundusa oyun hanı,  
Qalx ayağa, boyun hanı?  
Sən arxsansa suyun hanı?  
Sinəmi gərdiyim səngər.

Kiminsə süzdüyü anam,  
Əcəlin özüyü anam.  
Yaman qırmızıydı anam,  
Yuxumda gördüyüm səngər...

\*\*\*

Bu dünyadı, ağrın alım,  
Deyib-güləcəkmə hamı?  
Kişi kimi, arvad kimi,  
Bir gün öləcəkmə hamı?

Dərd də sıxıldığı yerə,  
Axar yığıldığı yerə.  
Qaçıb dağıldığı yerə,  
Qaçıb gələcəkmə hamı?

Dillənəcək bu lal haram,  
Başdaşdı, qalar haram...  
Tərəzidi halal-haram,  
Çəkib böləcəkmə hamı?

Su döydükçə qapısını,  
Damı çöküb, qapı sınıb...  
Şəhidliyin qapısını,  
Aça biləcəkmə hamı?



# İşğaldan azad olunmuş ərazilərə "Böyük Qayıdış"

№ 12 (2435) 4 aprel 2025-ci il



Azərbaycan Respublikasının  
Medianın İnkişafı Agentliyi

Deyirlər ki, dünyada Vətəndən şirin şey yoxdur. Təbii ki, bu deyimdə böyük həqiqət var. Vətənin şirinliyini bəlkə də orada yaşayanda çoxları hiss etmir, bilmir. Vətəndən ayrılanda adamın başına hava gəlir və qürbət eldə günün cənnətə dönsə belə sənin üçün çox ağır və cansıxıcıdır. Ən azından ona görə ki, üstündə durduğun, gəzdiyin torpaq, havasını udduğun məkan sənin vətənin deyil, yəni bura yad bir eldir, qürbətdir, uzaq məkandır.

Onu da deyirlər ki, dərddi dərddini başa düşə bilər. Dərddi olmayanlar heç vaxt həmin

eşikləri yandırdılar. Əsir götürdükleri mülki əhaliyə - qadına, uşağa, qocaya heç kime rəhm eləmədilər. Bir çox döyüşçülərimizi əsir götürəndən sonra ağaca bağlayıb üstünə benzin səpib od vurdular. Bu səhnəni isə həmin insanların doğmaları gözləri ilə görür, bəzilərinin vəhşiliyə ürəkləri tab gətirməyərək ürəyi partlayır, bəziləri isə huşunu itirirdi. Heç bu zülmü alman faşistləri Avropanı və SSRİ-ni işğal edəndə eləməmişdilər. Amma ermənilər elədilər. Nə qocaya rəhmləri gəldi, nə xəstəyə, nə də körpəyə. Vəhşilikləri ilə dünya tarixinə bir qanlı səhifə yazdılar. O qanlı



## BALLICAYA QAYITMAQ ONLARA YENİ HƏYAT VERDİ



adamı başa düşə bilməz. Vətənsiz insanları da ancaq Vətəninə itinən adamlar anlaya bilər. Çünki onların dərddəri eynidir. Üzləri gülsə də ürəkləri, qəlbləri qan ağlayır və rahatlıq tapmır. Mənim özüm də Füzuli işğal olunanda doğmalarımın nələr keçirdiyini çox yaxşı bilərəm. Onlar uzun müddət bu ayrılığa dözməyi bacardılar. Bu mənada Xocalıdan, daha doğrusu, onun yaşayış sahələrindən biri olan Ballıcadan ayrı düşənlərin də kədərini və dərddini hiss etməmək mümkün deyildi.

Xocalı erməni faşistləri tərəfindən işğal olunanda onun yaşayış yerləri, qəsəbələri də ermənilərin əsarəti altına keçdi. Onlar Xocalının özündə olduğu kimi, kəndlərində və qəsəbələrində də çox böyük vəhşiliklər törətdilər, evləri-

səhifənin adı Xocalı oldu, Ballıca oldu və digər işğal olunmuş yerlərimiz oldu. Vəhşiləşmiş və it kimi qudurmuş ermənilər əsirlərimizlə də vəhşicəsinə davrandılar. Onları ya acından öldürdülər, ya döyməklə ağır xəsarət yetirdilər, ya da min bir əzab verdilər. Bu əzaba hər insan dözməyi bilməzdi. İnsanlıqdan və bəşəri dəyərlərdən məhrum olan erməni faşistləri bax, Xocalıda, Ballıcada belə qətlər törətdilər.

Balıcalılar düz 32 ildən çox bu yerə, doğma yurdun ayrılığına çətinliklə də olsa dözməyi bacardılar, amma dözməyənlər də oldu. Xəstə, ürəyi zəif, doğma balasını itirmiş neçə-neçə Ballıca sakini bu dərddə dözməyib məcburi köçkünlük dövründə dünyasını dəyişdi. Düzdür, onlar nə vax-

tsa Ballıcaya gələcəkləri günə inanırdılar. İnanırdılar ki, Allahın, Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevin və Ordumuzun köməkliliyi ilə bu torpaqlar azad olunacaq, onlar doğma yurda dönəcəklər.

İstər 44 günlük İkinci Qarabağ savaşında, istərsə də antiterror əməliyyatında ballıcalılar çox böyük sevincli anlar yaşadılar. Onların Vətənə qayıtma ümidləri daha da artdı. Və Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevin böyük şücaəti və qəhrəmanlığı ilə işğaldan azad olunmuş bütün rayonlarımızda, eləcə də Xocalıda, Ballıcada yenidənqurma işlərinə başlanıldı. Bir neçə ilin içində həm Xocalıda, həm də Ballıcada yeni binalar, yaşayış evləri, sosial obyektlər, məktəblər, uşaq bağçaları inşa edildi. Bir sözlə, hər cür infrastruktur yaradıldı. Yeni burada insanların yaşaması, işləməsi üçün gözəl asfalt yollar çəkildi, işıq, qaz, su xətləri istismara verildi.

Bir neçə ay bundan əvvəl isə Ballıcaya ilk köç oldu. Və bu ilk köç ballıcalıların 32 illik həsrətinə son qoydu. Vətənə qayıtmaqdan, Vətənə dönməkdən, onun torpağının üstündə gəzməkdən, havasını udmaqdan, suyunu içməkdən gözəl heç nə ola bilməz. Bəli, onlarla sakin ailəsi ilə birlikdə doğma yurda qayıtdılar. Onların arasında Nəzərə Əhmədova da vardı. Nəzərə xanım deyir ki, bu gün həm kədərlənirəm, həm də sevinirəm. Ona

görə kədərlənirəm ki, bu torpaqda doğmalarımızı, əzizlərimizi şəhid oldu və Vətənə döndülər. Sevinirəm ki, indi biz ailəməzlə doğma kəndimizdəyik. Bununla yanaşı, şəhidlərimizin, əzizlərimizin də ruhu sevinir. Balaca qızım Lalə Xocalıdan 3 yaşında çıxmışdı. İndi kəndə qayıdanda qucaqlayıb torpağı öpür, Təkə Lalə öpmür torpağı, mən də, yoldaşım Arif də, oğlum Rafiq də iməkləyə-iməkləyə torpağı qucaqladıq, bağrıma basdıq, hönkür-hönkür ağladım. Dedik ki, nə yaxşı, ölmədik, bu gün də gördük. Bizə bu anı nəsb edən prezident İlham Əliyev və Ordumuza minnətdarıq. Şəhidlərimizə, qazilərimizə və qaliblərimizə alqışlar deyirik. Onların hər addımında, hər yerdə səsi, ruhu hiss olunur.

Vətənə qayıdanlar arasında Adil Məmmədov da var. Adil qardaşımız deyir ki, 32 il qərib yerdə yaşamaq elə də asan deyil. Nə yasımızın rahatlığı vardı, nə də toyumuzun sevinci. Rəhmətə gedənlərimizi dəfn edəndə elə onlarla birlikdə biz də öldürdük. Sözü açığı, bütün ümidlərim qırılmışdı. Heç Ballıcaya qayıtmağa ümidim belə yox idi. Amma tez-tez bu yerləri, bu gözəllikləri, bu məkanları yuxumda görürdüm. Yuxumda gördüm ki, ermənilər evləri-

mizə od vurub yandırır, qəbiristanlıqlarımızı dağıdır, hündür-hündür çinar, palıd, qoz ağaclarımızı, hər cür bar verən meyvə ağaclarımızı qırırlar. Yuxudan qalxanda göz yaşları içində qalxırdım. Allaha and olsun, sən demə, Allahın möcüzəsi varmış. Sadəcə olaraq, mən bu möcüzəyə inanmırdım. Bu da mənim günahımdı, Allah istəsə insanın üzünə bütün bağlı qapıları açar və bizə də belə bir sevinc, sevgi qismət elədi. Vətənimizə döndük, özümüzü yurd yerində daha xoşbəxt, daha rahat hiss etdik.

**Balıcanın Vətənə qayıdan sakinlərindən kiminlə söhbət elədiksə hamısı bu xoşbəxt an üçün Allaha dua elədilər. Dedilər ki, onların çəkdiyi zülmü torpağından didərgin düşmüş bütün insanlar yaşayırlar. Amma bu qədar əzab-əziyyətdən, ayrılıqdan, ölüm-itimdən, kədərdən sonra yurda qayıtmağın, Vətənə dönməyin özgə bir gözəlliyi var. Bunun üçün biz hamımız Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevə və əsgərlərimizə minnətdarıq. Onlar bizi bu Vətənə qaytarırlar. Ballıcaya qayıtmağımız bizə yeni bir həyat bəxş elədi. Allah bu həyatı bizə çox görməsin!**

EMİL FAİQOĞLU

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ  
MEDIANIN İNKİŞAFI AGENTLİYİNİN MALİYYƏ YARDIMI İLƏ

İnsan talehəri müxtəlifdir. Enişli-yoxuşlu yol hamının həyatından keçir. Amma bu yolda kim necə səbr edir, kim necə dözüür bu, artıq insanın iradəsinə bağlı olan məsələdir. Müsahibim Güldərən Vəli də taleyin bu enişli-yoxuşlu yolundan dözümlə keçən insanlardandır. Onun solmayan-salınmayan bir vətən həsrəti var- Göyçə həsrəti. Ata yurduna qayıdacağı günə çox inanır.

**- Biz Güldərən Vəlini daha çox zəhmətkeş ana, sözün nazın çəkən insan kimi tanıyırsınız. Tanımayanlar necə tanışınlar?**

İstəyirəm ki, mənə şeirlərimlə, hekayələrimlə tanışınlar. Amma onu da bilirəm ki, fikrən insanı uzaqlara çəkib aparən bir şeir varsa, onun müəllifini də tanımaq istəyirlər. 1959-cu ildə Göyçə mahalının Basarkeçər rayonunun Dərə kəndində dünyaya gəlmişəm. Yəqin həmkəndlilərim arasında

bilmirəm... Həmişə xəyalımda olduğu kimi canlandırdım oraları. Vətən müharibəsi zamanı azad edilən kəndlərin videogörüntüləri verildi televizorda. İlahi, insan olan bir yurd yerinə elə insafsızlıq etmədi? Bir salamat divar qoymamışdılar, bir bar verən ağac da



**- Vətəniniz işğaldə olduğu üçün şeirlərinizdə daha çox vətən həsrəti, torpağa bağlılıq hisləri ön plana çəkilib. Əgər ata yurdunuzda yaşasaydınız, hansı mövzuda şeir yazardınız?**

Həsret olmazdı, çox güman. Vətənə bağlılıqsa yerində qalardı... Çox sevirem yurdumu. Hər bulağına, hər daşına, hər döngəsinə yenə şeir yazardım, amma şövlə, öyərək, öyünərək. Şeirlərimə həsrəti tale yaraşdırdı deyək... 1988-ci ilin 28 noyabrında gecəylə çıxmış qəndimizdən. Hər şeyimizi qoyduq gəldik-qurulu xanalarımızı, gəvə (xalça) xəritələrimizi, yarımcıq toxunmuş kilim üçün seçdiyimiz alamuncuq yumaqlarını belə...

**- Qaçqın kitablarından danışmaq istəmirsiniz?**

Eh... Evimizdən gələn səkkiz qutu kitab oldu. Vəziyyətin pisləşdiyini eşidəndən yığib hazır qoymuşdum. Lələmə (atama) dedim ki: "Bunlar ən qiymətli əşyalardı ha, imkanın olsa, bunları çıxart kənddən". "20 kq-lıq yağ qutuları" deyirdik o qutularda, xatırlayanlar bilir. Lələmə də ayrı nəyə götürməyib evdən, elə o qutuları gətirib ki, qızımın qiymətli kitabıdır. Qutuları Gəncədə açdıq. Poçt qəsbəsinə, qohumumuzun həyatında. Bir müddət ora sığınmış yaşadıq... Qutuları açanda az qaldı lələmə infarkt keçirsən. Mənə dedi: "İnsafın olsun, bunun yerinə un gətirərdim, kitab nədir?!" İllərlə Göyçəmiz qoxusunu aldım o kitablardan. Kime oxumağa versəm, üstündə əsirdim, bərk-bərk tapşırırdım ki: "Cırmayın ha! Oxuyub qurtaran kimi, qaytarın ha!" Vətən müharibəsi vaxtı bir video çıxdı qabağıma, baxdım. Qapının ağızında əsgər çəkmələri vardı qalaq-qalaq.

## Güldərən Vəli: "Atam dedi ki, insafın olsun, bunun yerinə un gətirərdim, kitab nədir?!"

da bu müsahibəni oxuyan tapılacaq. Onlar da təsdiq edər ki, yaxşı oxuyan şagird idim. Hər iki nəvəm dili bayatılı, laylalı, oxşamalı idi. Şeirnin nə olduğunu bilmədiyim bir yaşda hər gün şeir eşirdim. Bir də gördüm, özüm də şeir söyləyirəm, hekayə yazıram... "Aşiq Pəri" məclisinin ilk üzvlərindənəm. Ötən əsrin 80-ci illərində Gəncədə görkəmli yazıçımız Qərib Mehdinin rəhbərliyi ilə fəaliyyət göstərən "İlham" ədəbi birliyinin də üzvü olmuşəm. İlk kitabım isə bu il işıq üzünə görüb. "Səsinə gələrəm" adlı şeirlər kitabım. Məndən soruşanlar da tapıldı ki, "niyə belə gec?" Mənsə, bu suala cavab vermərəm. Fikrimcə, heç nəyə gecikmədim-Azərbaycanımıza, cəmiyyətimizə layiqli 4 övlad böyütdüm. Onların hamısı mənim bir misramın, bir sətrimin qədrini bilirə, xoşbəxtəm!

**-Kəndinizdə gəncliyiniz, gözəl çağlarınız qalıb. Ən çox hansı anda kəndiniz üçün darıxırsınız?**

Kəndimiz çox gözəl idi. Dilimdə əzizləyəndə "Gül Dərə" deyirəm həmişə. Güllərin vurğunuyam. Harada gül görəsəm, birini dərirəm, Gəncənin küçələri boyunca iyləy-iyləy gedirəm.

O fərqli ətirlərdə belə, kəndimizi xatırlayıram. Xüsusən, Xınnada dərəsini. Yəqin tarixdən bilirsiniz, tərəkəmələrik. Yaz açılırdı ha, Xınnada tərəkəmələrin yay komaları düzülürdü muncuc kimi.

Dərənin adı ona görə Xınnada idi ki, başdan-başa lələrlə örtülürdü. Kəndimiz nağıl idi sanki; şahzadəsi yerində, sehirlə pəriləri, insanı ilhamlandıran, coşdurən bulaqları yerində... Böyüklər danışdı ki, kəndimiz kənd olmadan öncə Zodlu Səməd ağanın yaylaq yeri olub.

Sonra kənd olub oralar-tərəkəmələr oturaq həyata keçib. Səməd ağa bu gözəl Dərədə ailəsi üçün 3 otaq tikdirmişdi. 1988-ci ildə biz kənddən çıxanda o otaqlar yerində dururdu hələ. Dənizin (Göyçə gölü) düz kənarında idi kəndimiz. Uşaqkən qaçıb-qaçıb dənizə baxırdıq... Gəncliyimizdə onun ləpələrinin səsiylə xəyallarımızın qanad səslərini eşiləşdirirdik. İndi oralar necədir, o qurulu evlər dururmu,

qiymətli əşyalardı ha, imkanın olsa, bunları çıxart kənddən". "20 kq-lıq yağ qutuları" deyirdik o qutularda, xatırlayanlar bilir. Lələmə də ayrı nəyə götürməyib evdən, elə o qutuları gətirib ki, qızımın qiymətli kitabıdır. Qutuları Gəncədə açdıq. Poçt qəsbəsinə, qohumumuzun həyatında. Bir müddət ora sığınmış yaşadıq... Qutuları açanda az qaldı lələmə infarkt keçirsən. Mənə dedi: "İnsafın olsun, bunun yerinə un gətirərdim, kitab nədir?!" İllərlə Göyçəmiz qoxusunu aldım o kitablardan. Kime oxumağa versəm, üstündə əsirdim, bərk-bərk tapşırırdım ki: "Cırmayın ha! Oxuyub qurtaran kimi, qaytarın ha!" Vətən müharibəsi vaxtı bir video çıxdı qabağıma, baxdım. Qapının ağızında əsgər çəkmələri vardı qalaq-qalaq.

**- Qızınız Şəfa Vəli deyir ki, "Gəncə mənim İrəm bağım". Bəs siz Gəncəni necə vəsf edirsiniz?**

-Şəfa Gəncədə olanda, adətən, kitab təqdimatlarına, şeir, söz ilə bağlı tədbirlərə birgə gedirdik. Bir dəfə gənc şairlərdən biri Şəfadən soruşdu: "Niyə bütün tədbirlərə ananla gedirsən ki?" Şəfa dedi: "Anam mənə böyük şairdir, ona görə!" Qızım olduğu üçün demirəm, Şəfa gözəl şairdir. Şeir kitabı-"Poçtalyona məktub" daim çantamdadır.

Harda darıxsam, harda hisslərimdən çarmıxa çəkildiyimi hiss etsəm, aça b oxuyuram. Ona deyəndə ki, "niyə mənə özündən böyük şair sayırsan?", cavab verir, "ana həmişə qızından böyük olur!" Bu nüansı hələ heç bir müsahibədə qeyd etməmişəm. Sənə niyə deyirəm? Çünki sən Şəfanın şeirindəki o Gəncə xəttini görmüsən, ondan danışsan. Sualına cavab olaraq deyirəm ki, Gəncəyə "İrəm bağım" deyəmmirəm. İrəm bağı nağıllarda vəusal bağıdır, sehirlə bağıdır, yeni mifik olaraq bənzersizdir, hər yanı güllük-gülüstanlıq olan yerdir. Amma Gəncə mənim üçün həyatın özüdür-hər rəngiyə, hər hissiylə, yaxşı-pis, xeyir-şər naxışlarıyla...

**-O "hörükü qız"dan ötrü darıxırsınız?**

-Darıxmıram, amma tez-tez xatırlayıram. "İlham" ədəbi birliyinin üzvlərini gördükdə xatırlayıram, Gəncənin Cavadxan küçəsində Dədə Qəriblə (Qərib Mehdi) rastlaşanda xatırlayıram, hansısa qəzetdə, jurnalda şeirim, məqaləm çıxanda xatırlayıram. Şekillərdə isə o qız elə həmkəndir-dünənki mən...

## Tarix Əliyev: "Sən xalqa xox gəlirsən?"



**Aparıcı Tarix Əliyev (Tolik) də həmkarı Nigar Fərhadın "oğlum olsa, atasız qız almaram" fikrinə biganə qalmayıb.**

Adalet.az xəbər verir ki, T.Əliyev onu fikrinə görə qınayıb:

O, "Nigar, səni 15 ildir tanıyıram, amma bu hərəkətini dəstəkləmirəm! Gəmidə oturub gəmiçi ilə dava edirsən. Özün də yaxşı bilirənsən ki, 15 ildir Amerikada yaşayırsan və artıq ABŞ vətəndaşısən. Azərbaycana gəlmisən, amma öz vətəninə veriliş aparırsan. Dostumuzsan və verilişin çox gözəldir. Amma öz səhvinə görə indi Azərbaycan xalqını hədələmək istəyirsən? Niyə vəkillər xalqı qorutmadır? Səni, mənə yox, artıq məmurları, böyük aparıcıları tənqid və təhqir ediblər. Camaata bu necə görünəcək? Bu nə qədər düzgündür? Sən xalqa xox gəlirsən?" söyləyib. Qeyd edək ki, Nigar Fərhad aparıcısı olduğu "Sözün bitdiyi an" programında "Oğlum olsa, atasız qız almaram" ifadəsini səsləndirib. Sözügedən fikirlər heç də birmənalı qarşılanmayıb. Aparıcı ifadəsinə görə sosial şəbəkədə üzr istəmə də onun verilişə bağlanıb. Və həmin kanal 24 saat yayımı dayandırılıb.

## Kəsəmənli ailəsində qalmaqla bitmir: "Etdiyin səhvlər, dediyin yalanlar sübut olar"



**Xəbər verdiyimiz kimi bir müddət öncə aktyor Rəşat Kəsəmənlinin sosial şəbəkədə yazdığı statusdan sonra onun qardaşı oğlu aktyor Cavidan Kəsəmənli ard-arda facebook hesabında paylaşımları ilə diqqət çəkdi.**

Adalet.az-ın məlumatına görə qohumları arasında qalmaqla bitmə bilmir. Belə ki, C.Kəsəmənli yenə də atasından ayrı yaşamasında əmisi R.Kəsəmənlini günahlandırır:

"Dostlar, bundan sonra mübahisə zamanı görsəniz ki haqsız tərəfə gəlistsiz, deyin ki "baş qoşmuram bu söhbətlərə". İnanın buna inanmaq adamları var hələ də aramızda.

Adama deyirlər baş qoşmurdu əvvəldən qoşmazdın da, paylaşım elə, sözün qalmayanda "cool" olmaq yadına düşdü?

Ya sənin 25 yaşında oğlundan xəbər yoxdu deyər mən atamla pis olmalı idim? Burax bu "məzlum" ədəbiyyatını. İndiyə qədər çox şeyi danışmadıqsa, elə məhz məsələ çölə çıxmasın deyər danışmadıq. Yoxsa etdiyim səhvlər dediyin yalanlar sübuta çıxar deyər alınmadı?

Bundan sonra bil kime söz atırsan. Nə mətuata, nə özümə deyiləcək sözün yoxdu, çünki axırını bilirən. Açıb ağartmayaq, eybi yox mən pis görünüm. Onsuz kimin vicdanı nə keyfiyyətdirsə elə başa düşür. Məndən uzaq!"

**Qeyd edək ki, Rəşat Kəsəmənli məsələ ilə bağlı artıq heç nə yazmasa da, mətuata açıqlama verməyə də, qarşı tərəf sosial şəbəkədə öz fikirlərini yazmaqda davam edir.**

Əntiqə

Sabirabad rayonu Q. Namazəliyev küçəsi, ev 13 sakini Abbasov Məmmədəğa Şaban oğluna məxsus MR-155 markalı, 12 çaplı, 1615518647 nömrəli ov silahının sənədi itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Səməndər, Sərdar, Səhbəddin, İbrahim, Valeh Məmmədli Elnur Məmmədliyə atası, folklorşünas alim **Elxan Məmmədlinin** vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznü başsağlığı verir.

**Təsisçi və baş məsləhətçi:**  
**Aqil ABBAS**

**Baş redaktor:**  
**İradə TUNCAV**

Qəzet "Ədalət" qəzetinin bilgisayar mərkəzində yığılıb səhifələnməsi və "Son dakika" MMC Nəşriyyatında ofset üsulu ilə çap edilmişdir.

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

**KAPİTAL Bankın 1 sayılı Nəsimi rayon filialı.**  
kod: 200112 hvh  
Müxbir hesab: 0137010001994  
S.W.I.F.T. Bik: AIBAZ 2xhesab N:  
3807001941100451111 VOEN: 1300456161  
İndeks: 0107 Qeydiyyat nömrəsi 100

Ünvan: Bakı AZ1073 Mətblat prospekti, 529-cu məhəllə, "AZƏRBAYCAN" nəşriyyatı, 6-cı mərtəbə.  
Telefon: 538-05-50, 538-51-31, 534-55-98 Faks: 539-80-26  
adaletqezeti@rambler.ru  
adaletqezeti@mail.ru, adaletqezeti@box.az

**Tiraj: 1500**  
**Sifariş: 223**  
Çapa imzalanmışdır:  
03.04.2025



**ƏDALƏT •**

4 aprel 2025-ci il